

KOHTUNIKE IX KORRALISE TÄISKOGU PROTOKOLL

Tallinn

11. ja 12. veebruar 2010

Neljapäev, 11. veebruar

Täiskogu algas kell 11.00

Täiskogul osalenud kohtunike nimekiri lisatud protokollile (Lisa nr 2).

Teised kohal viibinud: Tiiu Jervan, Küllike Johhannson, Jaan Kartau, Maie Kram, Peeter Küttis, Vello Lahtvee, Alli Lant, Natalja Losevtsova, Eda Murak, Jaano Odar, Jüri Paap, Uno Pender, Katrin Puhkason, Jaan Puskar, Ene Randmäe, Ester Reimand, Karin Toomela, Merike Toomet, Sirje Tromp, Norman Aas, Igor Gräzin, Merle Heitur, Kätlin Juur, Küllike Jürimäe, Kadi Kanarbik, Andreas Kangur, Gerly Kiipsaar, Rein Lang, Väino Linde, Juulika Ljaš, Külli Luha, Ivi Papstel, Nele Parrest, Aare Pere, Timo Reinthal, Kadri Roos, Erik Salumäe, Sten Senkel, Gunnar Vaikmaa, Kristel Voltenberg, Margit Vutt, Mari-Liis Lipstok, Kerdi Raud, Signe Rätsep, Kristel Siimul-Saar, Piia Saar, Tiia Kotkas.

Juhatas: Märt Rask, Riigikohtu esimees

Protokollis: Piia Saar, Riigikohtu sekretär

Kinnitatud päevakord:

Neljapäev, 11. veebruar 2010

Nordic Hotel Forum konverentsikeskus, Viru väljak 3, Tallinn

10.30–11.00 *Registreerumine, hommikukohv*

11.00 Täiskogu rakendamine

11.00–11.30 Riigikohtu esimehe ettekanne õigus- ja kohtusüsteemi arengust (KS § 38 lg 3 p 1)
Märt Rask, Riigikohtu esimees

11.30–12.00 Justiitsministri ettekanne õigus- ja kohtusüsteemi arengust (KS § 38 lg 3 p 1)
Rein Lang, justiitsminister

I. KOHTUNIKU TÖÖ HINDAMINE – KAS TAGASISIDET TULEKS KARTA?

Kõigi ettekannete järel on võimalik esitada kõnelejale küsimusi.

12.00–13.00 **Töötajate hindamine (kohtu)organisatsioonis – teooria ja praktika**

1. Sissejuhatus teemasse. Hindamine koolitusnõukogu vaatevinklist
Margit Jõgeva, kohtunike koolitusnõukogu esimees (15 min)
2. Kuidas hinnata kohtuniku töö tõhusust Euroopa Üldkohtus? (25 min)
Küllike Jürimäe, Euroopa Üldkohtu kohtunik
3. EIK kriitika Eesti kohtusüsteemi suhtes – kas põhjus kohtuniku töö hindamiseks?
Eerik Kergandberg, riigikohtunik (20 min)

13.00–13.45 *Lõuna*

13.45–15.00 **Töötajate hindamine (kohtu)organisatsioonis – teooria ja praktika (jätkub)**

4. Prokuratuuri kogemus (15 min)
Norman Aas, riigi peaprokurör
5. Hindamisest esimese astme kohtuniku pilgu läbi (30 min)
Rutt Teeveer, Tartu maakohtu kohtunik
6. Hindamine ja tagasiside organisatsioonides (teoreetiline taust)
Mare Pork, Tallinna Ülikooli professor (30 min)

15.00–15.15 *Kohvipaus*

15.15–16.30 **Kohtuniku töö jälgijad – kes, millal, milleks, kuidas – riigi, kohtusüsteemi ja -asutuse tasandil**

1. Eesti kohtute haldamise väljakutsed erinevate maa- ja halduskohtute näitel (15 min)
Marko Aavik, justiitsministeeriumi asekancler
2. Kohtuasutuse juhtimise ja kohtuniku sõltumatuse omavahelistest seostest (60 min)

Haldus- ja maakohtute kohtuesimeeste arutelu
Juhib: **Urmas Reinsalu**, Riigikogu liige

16.30–16.45 Arutelu ja sõnavõttud

16.45–17.00 **Kokkuvõtte kohtuniku töö hindamise aruteludest – kuidas edasi?**
Priit Pikamäe, koolitusnõukogu liige (15 min)

19.30 Riigikohtu esimehe vastuvõtt
Õpetajate maja, Raekoja plats 14, Tallinn

Reede, 12. veebruar 2010

Nordic Hotel Forum konverentsikeskus, Viru väljak 3, Tallinn

9.00–9.30 *Registreerumine, valimissedelite ja mandaatide jagamine*

II. RIIGIKOHTU KOLLEGIUMITE ETTEKANDED

9.30–10.45 Riigikohtu kolleegiumi esimeeste ettekanded (a 15 min)
Tõnu Anton - halduskolleegium
Ants Kull - tsiviilkolleegium
Priit Pikamäe - kriminaalkolleegium

Kohtunike omavalitsusorganite valimisnimekirja tutvustus
Mari-Liis Lipstok, täiskogu sekretariaadi juhataja

10.45–11.15 *Kohvipaus ja kohtunike omavalitsusorganite valimised*

III. OMAVALITSUSORGANITE TEGEVUSE ÜLEVAADE 2006-2009

- 11.15–11.30 Meelis Eerik - Kohtute haldamise nõukoda
11.30–11.45 Harri Salmann – Kohtunike distsiplinaarkolleegium
- 11.45–12.00 Margit Jõgeva - Koolitusnõukogu
- 12.00–12.15 Peeter Jerofejev - Kohtunikueksamikomisjon
- 12.15–12.30 Kohtunikuabi eksamikomisjoni esindaja
- 12.30–12.45 Prokuröride konkursi- ja atesteerimiskomisjoni esindaja
- 12.45-13.00 Prokuröride distsiplinaarkomisjoni esindaja
- 13.00–13.15 Advokatuuri kutsesobivuskomisjoni esindaja
- 13.15–13.30 Advokatuuri aukohtu esindaja
- Arutelu ja sõnavõttud (võimalik ka ettekannete vahel)
- Omaavalitsusorganite valimistulemuste väljakuulutamine*
- 14.00–15.00 *Hiline lõunasöök*

Täiskogu istungi käik

M. Rask: Registreerunud on 167 kohtunikku. Aegsasti sai päevakord välja saadetud. Kas on ettepanekuid, täiendusi täiskogu päevakorrale? Kõigile esinejatele saab esitada küsimusi.

Märkusi, täiendusi päevakorrale ei ole. Seega on võetud päevakord töö aluseks.

Riigikohtu esimehe 11.01.2010 käskkirjaga on kinnitatud sekretariaat. Sekretariaat on ühtlasi ka meie valimiskomisjon ja valimiste korraldaja. Esitlen sekretariaati kuuluvaid inimesi:

- 1) Juhataja Mari-Liis Lipstok
- 2) Kerdi Raud
- 3) Signe Rätsep
- 4) Piia Saar
- 5) Kristel Siimul-Saar

Kas kellelgi on sekretariaadi liikmete või juhataja vastu taandusi? Taandusi ei ole.

Kohtute seaduse § 38 lg 4 järgi juhatab täiskogu Riigikohtu esimees, kui täiskogu ei otsusta teisiti. On ettepanek, et meie esimest päeva päevakorrast juhataks Margit Jõgeva. Esimese päeva paneeldiskussiooni palusime juhatama Urmas Reinsalu, kes aga ei saa töö tõttu osa võtta. Tema asemel on hea esitleda Riigikogu põhiseaduskomisjoni esimeest Väino Lindet, kes on võtnud selle raske koorma enda peale.

Kas ollakse sellega nõus, et esimest päeva juhataksid sisse Margit Jõgeva ja Väino Linde?

Vastuväiteid ei ole.

Täna olen veel palunud ka üllatuskõnelejaks riigikohtunik Julia Laffranque.

OTSUSTATI: Kohtunike täiskogu on rakendatud.

1. Riigikohtu esimehe ettekanne. (Lisa nr 3)

2. Justiitsminister Rein Langi ettekanne (Lisa nr 4)

3. Riigikohtunik Julia Laffranque ettekanne

J. Laffranque: Kell 11.02 11.02.2010 pöördus minu poole hr M. Rask ja soovis, et ma võtaksin sõna tänasel kohtunike täiskogul Euroopa Kohtute konsultatiivnõukogu teemadel. Väga lühikeseks jäänud aja jooksul püüdsin panna paberile need seisukohad, mis oleksid olulised tänasele kohtunikonnale. See on tõsi, et meil oli juttu Riigikohtu esimehega, et kohtunike täiskogul tuleks rääkida euroopa asjadest ka laimemalt. Loomulikult on ka Eesti kohtunike töö ja mured euroopa asjad. Tegelikult võiks ka igal täiskogul anda konspektiivse ülevaate, mis aasta jooksul on juhtunud teistes euroopa riikides. Väga loodan, et selline traditsioon saab nüüd ka ilusti alguse.

2008.a juunis korraldasime CCJE töörühma kohtumise Tartus.

CCJE-I on kolm põhilist ülesannet:

- 1) arvamuste kirjutamine ja vastuvõtmine;
- 2) jälgida seda, kuidas nende arvamustega ka arvestatakse
- 3) kohtunike koostöö tihestamine euroopa tasandil, kohtunike omavaheline suhtlus ning konverentside korraldamine.

Viimane 12. arvamus, valmis koostöös prokuröridega. Minu eesistumisel võtsime vastu viis arvamust. Püüdsime töökorraldust operatiivsemaks muuta ja kaks konverentsi olid suuremad. Põhimõtted on kirjas kõik deklaratsioonis, ülejäänud osad kirjas memorandumis. Selles töös osales ka Norman Aas.

Alguses tundus see uskumatu, et mõelda üldse koostööle prokuröridega, siis need ei ole olnud just kõige sõbralikumad ja pole ka iga kord olnud ühel meel.

Deklaratsioonis on kõige olulisemaks mõtteks just see, et kohtunikud ja prokurörid peavad olema teineteisest sõltumatud. Nad peavad tagama, et põhiõigused oleksid kaitstud ja tagatud.

Me peame olema sõltumatud kõikidest välistest mõjutustest.

Kahjuks on praktika tihti erinev nendest ideaalidest, mida me oma arvamustes oleme vastu võtnud.

Mõned märksõnad tooksin välja, mis probleemid on mõnedes riikides olnud. Sloveenias tekitas muret kohtunike palkade vähendamine, Bulgaarias kohtuniku eetika küsimused, Rumeenias kohtuniku vastutusega seotud küsimused. Poolas küsimus selles, kas president võib ilma põhjendamata jätta kohtuniku ametisse nimetamata. Serbias vana režiimiga kohtunike automaatne ümber vahetamine, kas see ilma põhjendusega vastab õigusriigi põhimõtetele. Itaalias on lood halvad pressiga. Pildistati kohtuniku, kes parajasti ajas habet, aga itaalia meestele on see väga intiimne tegevus ning selle foto avaldamine ajalehe vahendusel on tekitanud küsimusi kohtunike ja meedia vahelistes suhetes. paljudes riikides on rahaprobleemid ja Ukraina on pöördunud probleemiga, mis puudutab kohtunike korrupsiooni. Siinkohal kutsuksin üles ka Eesti kohtunikke pöörduma CCJE poole ja huvitav oleks teada, mida arvatakse Eesti praegustest arengutest. Ütleksin siinkohal mõned märksõnad. Mis puudutab kohtute rahaga seotust, siis CCJE on nimetanud, et kuigi on majanduslikud rasked ajad, siis see ei tohiks viia selleni, et see ohustaks kohtuniku sõltumatust. Kohtunike rahastamine peab olema adekvaatne ja kohtunike ametile vääriline ja peab vältima igasuguseid väliseid surveavaldamisi. Mis puudutab kohtute haldamisse, siis CCJE leiab, et see peaks olema sõltumatu täitevõimu ja seadusandjast ning leiab, et seda võiks teostada kohtute nõukoja abil. Kohtute nõukoja liikmed ei tohiks olla aga tegevpoliitikud. Kohtunikud peavad olema sõltumatud igal tasemel ja ka teineteisest. Kõrgema astme kohtud saavad teostada järelevalvet teiste üle läbi kohtulahendite läbivaatamise. Igasugustesse edasikaebamiste numbritesse tuleb suhtuda ettevaatlikult. Kvaliteedi hindamine peab põhinema objektiivsetel kriteeriumitel, mis on varem sätestatud, ta ei tohi olla poliitiliselt ega majanduslikult mõjutatud ja kõiki kriteeriume tuleb hinnata koosmõjus. Eesmärk sellisel kohtutöö hindamisel saab olla see, kas on vaja seadusi muuta või täiendada ja kas on vaja kohtunike koolitust täiendada ja tõhustada.

Kirjeldan mõningaid kogemusi CCJE presidendina peatselt tuleneva kohtunike aastaraamatus. CCJE omistati 2009 väga mainekas rahvusvaheline auhind ja see kujutab endast kuldgloobust kaaludena. Püüame seda vastutust parimal viisil täita. Peame tagama, et selgitame oma tööd, kuidas toimub õigusemõistmine ja kohtute haldamine. Ei tohi unustada ka üldprintsipi oma töös. Tulevikuplaanidest on selle aasta plaaniks võtta vastu kohtuotsuste täitmine, mis on aktuaalne teema üle kogu euroopa. Järgmisel aastal kohtute mittematerialiseerimine, mis siis puudutab ka E-toimiku valdkonda.

Sellega ma lõpetan ja tänan väga tähelepanu eest.

I. KOHTUNIKU TÖÖ HINDAMINE – KAS TAGASISIDET TULEKS KARTA?

Töötajate hindamine (kohtu)organisatsioonis – teooria ja praktika

4. Sissejuhatus teemasse. Hindamine koolitusnõukogu vaatevinklist

Margit Jõgeva, kohtunike koolitusnõukogu esimees (Lisa nr 5)

5. Kuidas hinnata kohtuniku töö tõhusust Euroopa Üldkohtus?

Küllike Jürimäe, Euroopa Üldkohtu kohtunik

K. Jürimäe: Lugupeetud Riigikohtu esimees, austatud justiitsminister, peaprokurör ja Riigikogu põhiseaduskomisjoni esimees, kallid sõbrad ja kolleegid.

Kohtunike täiskoguks oli küllaltki raske valmistuda. Euroopa Kohtust on küll kirjutatud arvukalt raamatuid ja artikleid. Ometi ei leidnud ma ühtegi, mis kajastaks ka hinnangut kohtuniku tööle. Võib olla on see olnud teadlik valik, vaikida nii tundlikul teemal. Samas on käimata teekond põnev ja kui sa ei tea, kuhu poole minna, siis on see käimata rada küllalt hea. Hinnangu aluseks on alati võrdlus. Nii nõuab kohtuniku töö tõhususe seisukohalt vaagimine konkreetse kohtu töö meetodite ja omapära tundmist ning teatud erapooletud teavet mõõdupuude kehtestamiseks. Euroopa Liidu Kohtu poolt igal aastal avaldatud ettekandest saame teada esitatud hagide arvu, lahendatud kohtuasjade hulga ning menetluses olevate kohtuasjade jäägi. Kohtu aruandlus annab ülevaate kohtuasjade enam esitatud liikide kohta. Samuti näeme edasikaevatud kohtuasjade hulka ja kaebuste tulemust. Kohus avaldab ka keskmise menetlusaja. Nt 2009 aastal esitati Euroopa Liidu üldkohtule lahendamiseks 567 nõuet. ja lahendati 555 kohtuasja. Samal ajal oli kohtul lahendamata jäägis 1190 kohtuasja. Möödunud aastal kaevati edasi 26% kohtulahenditest ning keskmine menetlusaeg oli 27, 2 kuud. Kas üldkohtu kohtunikud töötavad nende andmete järgi tõhusalt ja ülima pingutusega või on nad võimeliseks enamaks. Osalise vastuse annab meile põgus pilguheit kohtu minevikku ja tulevikku. Euroopa Kohtu juurde uue kohtu loomise tingisid praktilised kaalutlused ja kiiresti areneva majanduse pakilised vajadused. Töökoormuse suurenemisel ilmnes, et Euroopa Kohtul tuli täita kahte üsa erinevat ülesannet. Esmalt oli vaja lahendada õiguslikke probleeme. Euroopa kohus pidi oma tõlgendustega tagama, et liikmesriikides saadakse ikka euroõigusest ühtemoodi aru ja kohaldatakse seadusi ühetaoliselt. Hagimenetluses tuli Euroopa Kohtul otsustada veel faktiküsimuste üle. Need kaks rolli nõudsid erinevaid töömeetodeid. Ajapikku oli Euroopa Kohus välja töötanud euroõiguse üldpõhimõtted, st et enamik kohtuasju lahendati juba tuttavlikkus raamistikus. Euroopa Kohtu otsuseid juba tunti ja liikmesriikide kohtud rääkisid juba üha enam eurokohtuga sama keelt. Kõik see võimaldas õigusküsimusi suhteliselt kiiresti lahendada. Faktiliste asjaolude kindlakstegemise käiku oli seevastu võimatu lühendada. Iga kohtuasi on ju ainulaadne ja omal moel kordumatu. Seetõttu oli Euroopa Kohtul üha raskem mõistliku aja jooksul lahendada keerukate asjaoludega vaidlusi. Esimese astme kohus pidi parandama üksikisikute õiguse kaitset ja vabastama Euroopa Kohtu keerukate ja faktimahukate majandusvaidluste lahendamisest. Kahe aastakümne jooksul on kohtu pädevust oluliselt laiendatud ning tänapäeval leiavad lahenduse peaaegu kõik nõuded, mis esitatakse Euroopa Liidu ametiasutuste tegevuse ja otsuste peale. Raskemaks on kohtutöö muutunud seetõttu, et Euroopa Liidu tegevusvaldkonnad on varasemast mitmekesisemad. Viimased neli aastat vaatab kohus apellatsioonikorras läbi veel Euroopa Liidu ametiasutuste töötajate teenistusvaidlusi.

Kohtu tööaasta aruandes nimetatakse juba 35 erinevat kohtuasjade liiki. Lähitulevikuski on ette näha juba uut tüüpi kohtuasjade saabumist seoses euroõiguse laienemisega ja uute ametiasutuste loomisega. Kuigi kohtusse saabunud ja lahendatud asjade hulk on üldkohtus ja Euroopa Kohtus praegu üsna sarnane, ei ole erinevate töömeetodite ja kohtuasjade liikide tõttu kahe kohtu üks ühene võrdlemine alati kohane. Möödunud aasta oli Euroopa Kohtu loos mitmeski mõttes eriline. Teatavasti täitus septembris 20 aastat euroopa ühenduste esimese astme kohtusünnist ja detsembris jõustus kauaoodatud Lissaboni leping.

Mida uut tõi kaasa Euroopa Kohtule Lissaboni lepe?

Kõigepealt võeti kasutusele kohtute uued nimetused. Euroopa Kohus kui institutsioon on Lissaboni lepingu järgi Euroopa Liidu kohus. Euroopa Liidu Kohtu moodustavad praegu kolm kohtuasutust:

- a) Kõrgem kohus ehk Euroopa Kohus
- b) Üldkohus, millel on ka apellatsioonikohtu ülesanded ehk esimese astme kohus
- c) avaliku teenistuse kohus kui erikohus

Kohtute uued nimed peaksid paremini kajastama muutunud õiguspoliitilist olukorda, iseküsimus kui hästi see nime panemine välja kukkus. Kohtute nimetuste muutmise on pigem siiski vormilist laadi parandus. Sisulise külje poolt vaadates peab Euroopa Liidu kohus kõigis oma astmetes olema valmis uut õigust kohe kohaldama. Siin ootavad lahendamist palju tõsisemad küsimused. Esiteks jõustusid mitmed sätted, mis peaksid parandama üksikisikute juurde pääsemist õigusemõistmisele. Järelikult võib suurendada üldkohtusse esitavate nõuete üldarv. Teine isikute õiguskaitse seisukohalt veelgi olulisem muudatus puudutab Euroopa Liidu põhiõiguste kataloogi. Põhiõiguste harta on omandanud lõpuks seadusejõu. Inimõiguste kaitsevallas on saabumas teinegi märkimisväärne uuendus. Kuigi Euroopa Liit ei ole veel Euroopa Inimõiguste konventsiooni liige võib ta selleks saada lähimal ajal.

Mida need muutused Euroopa Liidu Kohtule kaasa toovad, näitab tulevik. Hetkel pole veel teada, millistel tingimustele Euroopa Liit Inimõiguste konventsiooniga ühineb ja kuidas hakatakse Lissaboni lepingut tõlgendama. Iga üldkohtu kohtunik on enne ametisse asumist töötanud hoida nõupidamiste saladust. kuigi kohtunikud ei või avaldada, kuidas täpselt mingis asjas otsusele jõuti, ei tähenda see, et kogu kohtu töö peaks katma saladuse looriga. Kõige hõlpsam on mõista kohtunike igapäevast tööd jälgides ühe kohtuasja menetluse käiku. Üldkohtu kohtuasjade menetlemise juhtnöörid on avaldatud Euroopa Liidu ametlikus teatajas. Need põhimõtted on aja jooksul vähe muutunud. Laias laastus jagatakse kohtuasjad enne nende registreerimise järel kolme rühma:

- 1) konkurentsioigust, riigiabi ja kaubandusõigust eriti tampinguõigust puudutavad kohtuasjad
- 2) intellektuaalomandiõigust käsitlevad kohtuasjad
- 3) muud ehk ülejäänud kohtuasjad

Üldkohtus jaotab kohtuasjad kohtunike vahel asjade liikide järgi kohtu president. Sellest rotatsioonist võib kõrvale kalduda vaid juhtudel kui teatud kohtuasjad on omavahel seotud või õiglasema tööjaotuse tagamiseks. Kõik kohtunikud peavad olema valmis lahendama igat liiki vaidlust. See võib omakorda kaasa tuua menetluse aeglustumise kuna töövaldkondade sage vaheldumine nõuab kohanemist. Kuid arvestades kohtunike vahetumise võimalust ja asjade üldist mitmekesisust pole spetsialiseerumust peetud otstarbekaks. Menetlus üldkohtus koosneb kahest etapist-kirjalikust ja suulisest. Kohtuistung pidamine ehk suuline menetlus on reeglilik ja ainult kirjaliku menetlusega püürdumine on erandlik nähtus. Kirjaliku menetluse kiirus ja tõhusus sõltub paljuski menetlusosalistest, samuti toimiku materjalide mahukusest, menetluse keelest ning tõlkijate osavusest ja töökoormusest. Euroopa Liidu laienemise suurimaks väljakutseks peetakse seni ametlike keelte juurdekasvu. Kohtule tähendavad Euroopa Liidu 23 ametlikku keelt rohkem juba kui 500 tõlkekombinatsiooni. Kohtuasja menetlus võib toimuda üks kõik millises ametlikus Euroopa Liidu keeles, kuid kohtu töökeeleks on ainult prantsuse keel. Seega tavalisele menetlusajale tuleb lisada kohtu dokumentide tõlkimiseks kuluv aeg. Umbes pool keskmisest menetlusajast kulub kohtuniku tööle, kohtuistung ettevalmistamisele, menetlust korraldavatele meetmetele, istungile, kohtunike nõupidamistele ja kohtulahendi koostamisele. Ülejäänud aja võtab kirjalik menetlus, menetlusedokumentide ja kohtulahendi tõlkimine ning muu otsuse vormistamiseks vajalik töö. Seetõttu ei tundugi minu jaoks kohtumenetluse aeg üldkohtus lubamatult pikk. senine kohtukorraldus kaotaks palju, kui liikmesriikide kohtunikud ei saaks oma emakeeles Euroopa Liidu kohtupraktikat lugeda ning kohtult nõu küsida ega vastuseid saada või kui liikmesriikide advokaatidele tuleks Euroopa Liidu Kohtusse pöördumisel takistuseks keeletõkked. Euroopa Liidu Kohtu omapäraks on ka laineline töötähtsus. Euroopa Liidu kohtutööd iseloomustab kolme aasta "kihelus". Iga kolme aasta järel valitakse uuesti kohtute ja kodade presidendid. Samuti vahetuvad kohtukoosseisud, mõnikord kohtuliikmed. See halvab alati vähemal või suuremal määral kohtu töörütmi. Võib olla tuleb see mõnele üllatusena, aga mõned juristid alustavad kohtuniku karjääri alles Euroopa Liidu Kohtus. Loomulikult vajab iga uus amet kohanemiseks aega. Kuigi kohtunikud on mitmekihilise kultuurilise ja haridusliku taustaga ning erineva töökogemusega, kõneleb kohus alati ühel häälel ja kohtunike eriarvamusi ei tunta. Ühiselt heakskiidetud lahenduseni jõudmiseks kulub aga sageli, eriti suurema kohtukoosseisu puhul rohkem kohtuniktunde. Üldkohtus nagu teisteski kohtutes on kohtuniku tööks eelkõige õiguse mõistmine, kuid selle kõrval võtavad kohtunikud osa kohtu omavalitsuse ja halduse korraldamisest ning kohtu esindusülesannete täitmisest. Kord kuus kogunevad kõik üldkohtu liikmed koosolekule, kus arutatakse nii päevakajalisi õigus-kui haldusküsimusi. Mitmesuguste haldus ja omavalitsus ülesannetega, nt infotehnoloogia arendamise, kohtuhoonete haldamise ja korrashoiu konkursi korras personali valiku või menetlusseadustike kaasajastamisega tegelevad erinevad alalised komiteed kuhu kuuluvad kõikide kohtuastmete esindajad. teatud oluliste kuid alaliselt piiratud küsimuste lahendamiseks luuakse ajutisi komiteesid. Sellel aastal moodustatud kaks kõige värskeimat töörühma tegelevad näiteks Euroopa Inimõiguste konventsiooniga ühinemise ja Euroopa Liidu kohtukorralduse tuleviku planeerimisega. Mõned kohtumõistmisest vabamad hetked kuuluvad kohtunikul kindlasti õppimisele, enamasti võõrkeelte ja infotehnoloogiliste oskuste täiendamisel. Kohtunikud seisavad hea kohtu esindatuse eest konverentsidel ja kohtu ametlikel külaskäikudel ja kohtu arvukatel küllastajate vastuvõtmisel. Kuna

kõik Euroopa Kohtu liikmed kuuluvad diplomaatilisse korpusesse, siis on neil muidki esindusülesandeid.

Kas kohtutöö konteksti tundes võib üldkohtu töö viljakusega rahule jääda? kuigi viimastel aastatel on kohus lahendanud sissetulnud kohtuasjadega võrreldes rohkem kui 90% asjadest, ei ole põhjust veel loorberitel puhata. Arvestades kohtuasjade jäägi ja keskmiselt menetluseks kulunud aja suurenemist, peaksid kohtunikud kas veelgi tulemusrikkamalt töötama või kui sellest ei piisa, siis tuleks kaaluda kohtukorralduse põhjalikumat muutmist. Muidugi on kohtunikud isekeskis arutanud, kuidas on võimalik veel kiiremini ja tõhusamalt töötada. Selle tulemusel leiti, et valida on kahe tee vahel. Töö tõhusamaks muutmiseks nõ oma vahenditest pole just palju võimalusi. meie käsutada on vaid kaks hooba- kohtunikud ja menetlus. Kohtupraktika usinamad jälgijad on kindlasti märganud, et kohtukoosseisud on üldkohtus tavaliselt väiksemad kui Euroopa Liidu Kõrgeimas kohtus. Õigusteoreetikute hinnangul näitab kohtuasja suurus kohtuasja kaalu ja keerukus. Kohtuasjad pole üldkohtus lihtsad. Täiesti pragmaatilistel kaalutlustel otsustasid kohtunikud 2007 aastal pärast pikki arutelusid muuta kohtu sisemist töökorraldust. Kohtunikressursi otstarbekamaks kasutamiseks suurendati kodade arvu viielt kaheksale. Seega enamik kohtuasju vaadatakse läbi kolmeliikmelise kohtukoosseisuga. Väljast poolt näib see vähem noobel. Üldkohtus võib teatud liiki kohtuasju lahendada ka üksikkohtunik. taolist võimalust kasutatakse harva, kuna see pole paljude õigussüsteemide esindatuse põhimõttega täiesti kooskõlas. Kaubamärgi asjades võib kohus ka asja lahendada erandlikult ka kirjalikus menetluses. Üldkohtu president on teinud ettepaneku, et kohtunikud võiksid püüda ka teistes kohtuasjades kirjaliku menetluse pikkust. Kohtunike ühiste nõupidamiste tulemusel otsustati veel poolte argumente nii otsustes kui ettekannetes kajastada kokkuvõtlikumalt. Üldkohtule on mõnikord ette heidetud liiga pikki ja põhjalikke otsuseid. Kohtuotsuste põhjendusi on küll võimalik lihtsustada kui pooltele peaks piisama teadmisest, et nõue rahuldati või jäeti rahuldamata. Õigusemõistmise läbipaistvuse ja selguse huvides oleks siiski vaja teada kohtu kaalutlusi ja põhjendusi. Kohus ei saa ka tõendeid hinnata valikuliselt ega otsustada, et näiteks iga teine tõend jääb tähelepanuta. pealegi on kohtuasjas tavapäraselt üks rahulolematu pool, kes võib olla sooviks kohtuotsust kõrgemas kohtus vaidlustada. Kohtu mõttekäikude teatavaks tegemine on oluline ka õigusrahule tervikuna., sest kohtupraktika järjekindlus abistab igaüht valikute tegemisel. Üldkohtu sisemised jõuvarud on ümberkorraldustega ammendunud. Lõpuks jääb üle veel kõige kulukam võimalus-muuta kohtukorraldust. Euroopa Liidu aluslepingute sätted lubavad suurendada üldkohtu kohtunike arvu ja luua uusi teatud valdkonna õigusküsimustega tegelevaid kohtuid. esimese erikohtuna alustaski tegevust mõned aastad tagasi avaliku teenistuse kohus. Kõne all on olnud veel intellektuaalomandi vaidlusi või konkurentsi vaidlusi lahendavate kohtute loomine. Ühtegi sisulist vastuväidet nende uute kohtute asutamiseks ka pole olnud. Kohtuliikmete arvu suurendamist on varemgi kaalutud, kuid kõik vastavad kokkulepped jooksid liiva, kui hakati arutama, millised riigid saaksid täiendada koha. Seega Euroopa kohtukorralduse päästmine on jällegi poliitikute käes. Pädevuse, töökorralduse ja keele osas erinevad Euroopa Liidu ja Eesti kohtusüsteem üsna põhjalikult, siis kohtunike poolest on kõik kohtud üsna sarnased. oodates kohtukorralduse muutumist ei tohiks iga üksiku kohtuniku töö soiku jääda. Töökeskkonnast olenemata sõltub kohtunikust endast oskus korraldada oma töö selliselt, et ametikohustusi võimalikult hästi täita. Milline siis on ideaalne kohtunik? Kohtunik ei saa arutada rohkem õigusvaidlusi, kui talle on lahendamiseks antud. Ideaalis lahendab kohtunik viivituseeta kõik tema kohtumenetluses olevad asjad. Tõhusa kohtuniku lahendid on sisukad. Õigusemõistjal oodatakse kindlalt selgeid, järjekindlaid ja mõistliku aja jooksul tehtud otsuseid. Endast mõistetavalt peab kohtunik olema haritud ja töösse süvenenud. Kohtunik peab tundma nii kehtivat seadust kui moodsat teadust elu- ja kohtupraktikat. Euroopa Kohtu poolt tähendab mõistlik kiirus kohtu töös, et kohtuasjas mõistliku lahendini kulunud aeg ei tohiks mõjuda menetlusosaliste huvidele kahjustavalt. Kohtuasjade lahendamine mõistliku aja jooksul, nõuab kohtunikult oma töö oskuslikku korraldamist. Olla kohtunik, on vaimustav, kuid nõudlik amet. hea kui kohtuniku ametisse sobivust saaks hinnata enne tema tööle asumist. Mis puutub Euroopa Kohtu liikmetesse, siis on ju üsna avalik saladus, et mitmetele Euroopa Liidu riikidele on ette heidetud liigagi poliitilisi kandidaate. Kohtunik annab vastutuse nii kõhkluse kui otsuse eest. Arvan, et kohtuotsuse autoriteet ei kannata selle all, kui kohtunik näitab üles kahtlusi, mis tal olid otsuse langetamisel. See eristabki tema ametit poliitiku omast. Mida teha juhul, kui juba ametis olev kohtunik ei saa või ei taha oma tööd korralikult teha.

Euroopa Liidu kohtus, kui kohtunik ei vasta enam oma ametkoha nõuetele või ei täida sellest tulenevaid kohustusi võib kohtuniku ametist tagandada või jätta ta ilma õigusest saada pensioni või muid seda asendavaid hüvesid. Taolise otsuseni peavad jõudma Euroopa Liidu kohtunikud kõik üksmeelselt. Kui tegemist on Euroopa Liidu üldkohtu või erikohtu kohtunikuga, siis küsitakse enne otsuse tegemist ka asjaomase kohtu arvamust. Praktikas pole nii äärmuslikke abinõusid ühegi kohtuniku ega kohtujuristi suhtes kasutatud.

Üldkohtus on tavaks, et neli korda aastas palub kohtu president igal kohtunikul esitada ülevaate asjade seisust. tavaliselt selle ülevaatega piirduaksegi. Kui aga mõnes kohtuasjas ei ole kriitilise ja jooksul tehtud ühtegi menetlustoimingut, siis tuleb kohtunikul neist põhjustest täpsemalt aru anda. Euroopa Liidu kohtus töötavad kohtunikud on enamasti piisavalt elukogenenud, et ise tajuda kohtuniku jaoks sobiva või lubamatu käitumise piire. Kõhkluste korral on ka neile abiks eetika koodeks. Tegu on üsna lühikese kuid üsna sisuka dokumendiga, milles kirjeldatakse, kuidas kohtunik peaks käituma oma ametisoleku ajal ja pärast seda. Euroopa Liidu eetikakoodeksis on kuus sisuliselt põhimõtet. Kõigepealt pühendub kohtunik ainult oma ametikohustuste täitmisele ja hoidub kommentaaridest, mis võib kahjustada Euroopa Kohtu mainet, mida võib tõlgendada kohtu seisukohana kohtu tegevuse välistes aruteludes. Igasugune kohtuväline tegevus ei tohi takistada ametikohustuste täitmist ega ohustada kohtuniku sõltumatust. Kui kohtunik soovib osaleda mingis kohtuvälises tegevuses, siis küsib ta eelnevalt nõusoleku selleks kohtult, kus ta on ametis. Näiteks selleks, et täna kohtunike täiskogul kõnelda, on mul kõigi üldkohtu kohtunike luba. Luba küsitakse ka tegutsemiseks pedagoogina, tegelemiseks teadustööga, samuti seminaridest või konverentsist osavõtuks. Võin kinnitada, et seda luba ei anta kergekäeliselt. eeldatakse, et kohtuväline tegevus toimub tasuta või üsna madala tasu eest. Euroopa Liidu kohtuliikmetele võib anda nõusoleku mitte tasustatavate aukohustuste täitmiseks. Euroopa Liidu kohtuliikmed kohustuvad mitte vastu võtma juhtivaid ametikohti, mis võivad ohustada nende sõltumatust või nende kättesaadavust ametikohustuste täitmiseks või mille tõttu võib tekkida huvide konflikt. Ka pärast ametiaja lõppu kohustuvad kohtuliikmed käituma diskreetselt ning mitte osalema mingilgi moel Euroopa Liidu kohtumenetluses olevates kohtuasjades. Loodan, et need reeglid on abiks kõigile kohtunikele. Kohtunike käitumisreeglid ei kõnele midagi glamuurist. Kas ideaalne kohtunik peaks olema võluv ja elegantne? Miks ka mitte, kui ametikohustused seda võimaldavad. Kuid välist sära ei maksa siiski ületähtsustada.

Täna teid kõiki kannatlikkuse ja kaasaelamise eest.

Küsimusi ei ole.

6. EIK kriitika Eesti kohtusüsteemi suhtes – kas põhjus kohtuniku töö hindamiseks?

Eerik Kergandberg, riigikohtunik (Lisa 6)

Töötajate hindamine (kohtu)organisatsioonis – teooria ja praktika

Kohtuhalduse määratlemine

Kas kohtuhaldus piirdub “pliiatsite ostmise ja majade ehitamisega”?

Riigikohtu pädevuses on peamiselt õigusemõistmise kvaliteedi tagamine, teatud korralduslik pädevus on ka omavalitsusorganitel. Aga kes vastutab ülejäänu eest?

Kui Justiitsministeerium ei võtaks vastutust, siis keegi ei vastutaks?!

Kohtuhaldus hõlmab vastutust kõige selle eest, mis ei ole otseselt kellegi teise pädevuses

Peamine väljakutse: pakilisemate probleemide kaardistamine

Küsimusi ei ole

Lõuna kell 13.30-14.15

Töötajate hindamine (kohtu)organisatsioonis – teooria ja praktika (jätkub)

7. Prokuratuuri kogemus

Norman Aas, riigi peaprokurör (Lisa nr 7)

Prokuratuuri töötulemuste hindamismudel. Üldpõhimõtted

Hinnangute kategooriad

Kuritegevuse taseme muutus prokuratuuri tööpiirkonnas

Lõplikud menetlusotsused

Üksikute prokuröride töö tulemuste hindamine

Tulemusjuhtimise ohud

8. Hindamisest esimese astme kohtuniku pilgu läbi

Rutt Teeveer, Tartu maakohtu kohtunik (Lisa nr 8)

Kohtuniku sõltumatus ja kohtuniku töö hindamine

Kui lähtuda järeldusest, et töö hindamine on vajalik, siis kuidas seda teha õiglaselt?

Edasi tahaksin tänase ettekande raames puudutada aga ka kohtuniku vastutuse küsimust.

Kes saab ja kellel peaks olema pädevus hinnata esimese astme kohtuniku tööd?

Milline on kohtuniku töö hindamise eesmärk ja hinnangu tagajärg?

Kas esimese astme kohtunik peaks või võiks karta oma töö hindamist?

Küsimusi ei ole

9. Hindamine ja tagasiside organisatsioonides (teoreetiline taust)

Mare Pork, Tallinna Ülikooli professor

M. Pork: Räägin, et mis siis on teada personali hindamisel ametialaste oskuste nii teoorias kui praktikas. Olen väga palju inimesi pidanud hindama just lähtudes nende arengu potentsiaalst ehk hindamine ise on tegelikult võimu atribuut. Igasugune objektiivsus on hästi maskeeritud subjektiivsus. inimese hindamine inimese poolt on ja jääb subjektiivseks. Kui me möödame aega, siis eal on need objektiivsed elemendid olemas, aga kui me inimese arengu potentsiaali vaatame, siis ei ole.

Ma tahan nendest kvantitatiivsetest inimese hindamise meetoditest suurem osa põhja lasta ja siis ma ühinen armsa eelkõnelejaga, et nende kvantitatiivsetega tuleb väga ettevaatlik olla. Tahaks öelda lisaks tulemusjuhtimise tarkusele, mida N. Aas tsiteeris, et üks juhtimispsühholoogia tarkusi on see, et inimeste kompetents on võimalik hinnata suhteliselt objektiivselt. See loogika on siis niisugune, et igal ametil on omad kriitilised olukorrad, kus selle tegijad kompetentsus kõige paremini avaldub. Kindlasti on võimalik inimeste kvalifikatsiooni hinnata selle järgi kui keeruliste asjadega see inimene hakkama saab. Erialase kompetentsuse korral oskate kindlasti öelda, et osa juhtumeid on palju keerulisemad, sest nad koosnevad suuremast hulgast elementidest ja võib olla seaduste poolt kate ei ole nii hea. Kindlasti on oluline, et enne kui hakatakse midagi hindama oma ametialaselt, siis vaadatakse kui palju hakatakse hindama erialaseid kompetentsi ja kui palju hinnatakse neid juhtimiskompetentsi, mis esinevad kõigil inimestel, sõltumata sellest, kas nad on juhid või mitte. On erialased kompetentsid ja siis sotsiaalsed, emotsionaalsed juhtimiskompetentsid, millest väga tihti see ametialane edukus ka sõltub. On olemas professionaalsed kompetentsid ja igal organisatsioonil oma tarkvara veel. Kindlasti on prokuröridel ja kohtunikel oma selged tarkvarad ja nende tundmine näitab ka seda konkreetse inimese tehnilist kompetentsi. Eraldi on veel see organisatsiooniline kultuur ehk siis pehme pool. Praegune aeg on aga selle pehme poole natuke põhja lasknud. Meil on oluline aru saada, et üldse juhitakse erinevaid asju.

Kas eesmärk on arendamine? Kui me tahame, et inimene midagi oma töös muudab, siis ma küsin teilt, et kas loeb see, mis keegi teine ütleb, et on objektiivne või loeb see, mis ta ise sellest mõtleb. See 360⁰ tagasiside algab sellest, et keegi ei tohi tegelikult tulla väljast hindama. Siis kohe käivituvad kõik kaitsed. Mingil juhul ei tohi see olla seotud motivatsiooni pakettidega. See toob kaasa katastroofi.

Igasugune hindamine on võimufenomen. Öelda, et ma hakkab objektiivselt inimest hindama, siis peab olema väga ennast täis ja mitte kompetentne, et nii öelda. Kui eesmärk on arendamine, siis inimene, kes hindamisele läheb, peab ise olema saanud otsustada. Peab olema erinevate inimeste poolt kontrollitav, st üks kes otsustab. Hindamiskriteeriumid peavad olema kokku lepitud ja selgelt sõnastatud. Hindamiskriteeriume peavad teadma nii hindaja kui hinnatav. Enamik inimese hindamisvigu on teada, et on olemas haloefekt. See, kelle ümber on olnud võrgustik tugevam, seda peetakse ka targemaks, mis ei pruugi aga nii olla. Edasi tulevad grupifenomenid, st, kes kuuluvad esimesse ringi ja teise ringi, sellest ka vastavad hinnangud. Kui kellelgi on mingi patt või ta ei kuulu õigesse ringi, siis tulevad stigmatisatsioonid ehk häbimärgistamised, mis on varjatud. Mis on aga absoluutselt esimene fakt, mida võiksite salvestada, et kui meil on eesmärgiks selle inimese areng, siis esmane hindaja on tema ise. Ei saa olla, et väljast tuleb keegi tark, paneb oma meetri talle peale ja ütleb et see on õige ja see ei ole. Ta muidu ei võta seda omaks nagunii. Inimese mõotmisel uskumine ja teadmine lähevad väga tihti vastuollu. Minu enda jaoks on hästi selge see, et mõotmine tahaks olla objektiivne teaduslik ja tegelikkuses on kõige informatiivsem see, mis on spetsiifiline. Mul on hea meel kohtunike ees olla, sest teie ju teate, et iga kaasus, ükskõik kui palju on seal ka ühesuguseid tunnuseid, on tegelikult spetsiifiline. Me ei saa seda ka väga hästi statistika alla ajada. Kujutame ette, et grupp hindajaid paneb teile mingid numbrid külge. Küsitakse, kas see inimene on piisavalt vastutustundlik ja kuskil 10 inimest paneb teile 10 pallisel skaalal paneb teile hindeks 8. Kui nüüd erinevad inimesed panevad 8 selle inimese vastutustundlikusse kohta, siis need 8-d, ei ole ühesugused. Nendel on küll mingi ühisosa, aga see osa, mis teeb need 8-d erinevaks, on tegelikult tähtsam ja siin tuleb maailmavaateline erinevus. Teie, kes te teate, kui spetsiifilised on inimesed ja kui spetsiifilised on kaasused, et olla õiglane, ei ole tingimata vaja sinna statistikat külge panna. Psühholoogias on statistilisel analüüsil kaks erinevat eesmärki:

- a) hinnata konkreetse mõotmistulemuse usaldusväärsust ja seda te saate kasutada argumendina
- b) saada aru, kuidas mingi töötaja käitumine on mingi mõotmisega seotud ja praktikud, kes on siis personali valijad, et saada aru, kuidas on siis omavahel seotud mingi kompetentsus ja siis see töö tulemus.

360⁰ tagasiside eesmärk on tõsta hinnatava argumenteeritud enesekindlust. Kui isik arvab, et ta neid ja neid asju teeb hästi ja siis tema enda poolt välja valitud hindajad, siis ta kuulab ära ka need asjad, mis teiste meelest ei ole enam nii hea, kuid nad võiksid olla, aga siis on tagasiside saaja või selle hinnatava inimõigus öelda iga asja kohta, et seda ma aktsepteerin ja seda ma ei aktsepteeri. Mis on eriti keeruline inimese hindamisel, et üks kõik kui palju me ei püüa me neid hindajaid standardiseerida, inimesed jäävad andma väga erinevaid hinnanguid sellepärast, et nad näevadki seda sama inimest väga erinevates olukordades. Selletõttu üks arendamise parimaid teid, mida N. Aas rääkis, on grupiviisiline supervisioon.

Juhul kui teie tahaksite teha 360⁰ hindamist, siis see algab sellest, et kõigepealt lepitakse ise omavahel kokku, mis asjad on need, mida tasuks kõigepealt hinnata. Mis on siis need kompetentsid, mida kohtunike või prokuröride jaoks on tähtis. Kui siis keegi teeb mingeid asju regulaarselt halvasti, siis nt äriorganisatsioonis ei ole probleemi, varem või hiljem ta lihtsalt vahetatakse välja.

Aga on ka inimesi, kes ongi oma loomult aeglasemad ja need on selline grupp, keda sa välja ei koolita. Nt initsiatiivi kas on või ole, seda juurde ei tee.

Kompetentsi kohta on väga hea definitsioon- nimelt on kompetents on ameti võtmetegevuse täitmiseks vajalike oskuste käitumuslik kirjeldus. Kõige olulisem on ka vaadata, et need kes väga hästi teevad, tuleks vaadata, mida nad teevad teisiti. Oluline on see, et alul hinnati ainult ülemuste poolt. Siis tuleb valida neid, kes näevad sind selles olukorras, mis on kõige tähtsam. Teil võib olla ei ole alluvaid, aga teil on kliendid, kes on väga spetsiifilised ja kuidas nemad saavad, mida hinnata. Teie puhul on kindlasti ka meedia, aga seal on ka suvalisust kohutavalt palju. 360⁰ eripära on see, et hinnatav ise on kogu protsessis aktiivne tegija. See tähendab, et hindamisküsimused on ise tehtud, lähtudes oma organisatsiooni võtmetegevusest ja põhiväärtustest ning skaalad on käitumuslikud. See tähendab, et ei öelda et ta on aktiivne vaid öeldakse, mida ja kui palju ta teeb, et seda oleks võimalikult täpselt hinnata. Hinnatavad on enne hindamist kokku leppinud, et just need küsimused ja hindajad on parim valik antud hetkel ja jälle me kordame, et esmane hindaja on hinnatav ise. Hinnataval on õigus otsustada, mida avalikustada, mida mitte. vastasel juhul me saame ainult kaitseid.

Peremees olek oma andmete suhtes on igal juhul oluline ja see sobib ka kohtunikonnale. Seal jääb siis see sõltumatus alles, minu meelest on see siis ju päris hästi.

Kui inimene küsib enda ja oma organisatsiooni jaoks olulisi asju enda jaoks olulistelt inimestelt, kes on referendid, ta saab kontrollida andmete usaldusväärsust, kuidas need andmed tekkisid. Juhul kui need tingimused on täidetud, siis sel juhul on inimene sellele tagasisidele avatud ja tal ei olegi midagi karta, sest kõik on omavahel kokku lepitud. Täiskasvanud inimene vabatahtlikult ei muutu.

Alustatakse 360⁰ alati juhtgrupist. ma ei tea, kes on teie juhtgrupp, aga esimesena lähevad tulle nemad. eesmärk on tõsta juhtide enesekindlust. Kui räägitakse läbi, et mille järgi meil tasuks kohtunikke ja prokuröre üldse hinnata, siis selgub see, et teie ühine teadmine on kõige suurem väärtus. Omavahel te räägite läbi väga tähtsaid asju ja selle tõttu tekib teil ühine kultuurikiht nõ oma organisatsioonis. Mida tasub hinnata, on edukust kindlustavat käitumist, mis on jälgitav võtmeolukordades.

360⁰ tagasiside on selline hindamismeetod, kus on vaja saavutada kokkuleppeid selles osas, mis on hetkel organisatsiooni või ametiarengu jaoks tähtis, siis millised oleksid soovituslikud käitumised kriitiliste olukordade lahendamiseks on nagu teie oskusteave, mida üks hea kohtunik peaks oskama teha.

Ütlen, et see 360⁰ on hästi inimlik, hästi läbi mõeldud tarkvara. Väga oluline on, kui erinevad hindajad on sama inimest hinnanud, et siis nad saavad ka teada tagasisidet, et kas nad on olnud võrreldes teiste hindajatega liiga karmid või liiga üle pakutud. See nagu stimuleerib neid hindajaid ja nad ise saavad pärast teada, et kuidas nad ise võrreldes teistega on hinnanud. Kas kedagi armastavad nad liiga palju või mõne suhtes on mõttetult karmid. Kui kaks hindajat annavad diametraalselt erineva hinnangu, siis ärge otsige statistilist keskmist, sest mõlemal võib olla õigus, kuna nad näevad sama situatsiooni eri nurkade alt või näevad sama inimest erisituatsioonides. Veel on oluline, et tihti tahetakse hakata võrdlema euroopa või mõne maailma asjadega, siis need võrdlused on tühised. meie oleme spetsiifilised. Meil on oma kultuur, oma organisatsiooniline eripära.

Hinnata ei tohi mitte professionaalselt, see toob kaasa palju ebaõiglust ja jama. See hindamissüsteem, mida te teete, tuleb nii korralikult läbi mõelda ja et need asjad oleks ka arvestatud. Täna tähelepanu eest.

Küsimusi ei ole.

Kohvipaus 15 minutit, saali koguneda 15.55.

Kohtuniku töö jälgijad – kes, millal, milleks, kuidas – riigi, kohtusüsteemi ja -asutuse tasandil

10. Eesti kohtute haldamise väljakutsed erinevate maa- ja halduskohtute näitel.

Marko Aavik, justiitsministeeriumi asekancler

Kohtusüsteemis seatakse ühised eesmärgid, süsteem asub eesmärkide nimel tegutsema

M.Aavik: Austatud Riigikohtu esimees, külalised.

Olen 2,5 aastat olnud vastutav kohtu halduse eest ja tõepoolest oleks aeg teha ka vahekokkuvõtte.

Hr Kergandbergi sõnavõtt tegi ka mind väga murelikuks kuna sellega tehti terve kohtunikukond jaanalinnuks.

Kui ma 2007 aasta suvel tulin tööle justiitsministeeriumisse, siis pidin ma määratlema, mis see kohtuhaldus õigupoolest on. Süsteemi seest poolt oli tunda teatud survet, katta kogu valdkond salapärase looriga, aga selle taha ma ei jäänud ja uurisin asja edasi. Riigikohtu pädevuses on peamiselt õigusmõistmise kvaliteedi tagamine. teatud korralduslik pädevus on ka omavalitsusorganitel, aga kes vastutab ülejäänu eest. Selle vastutuse all pidasin silmas mõistliku menetlusaja pikkuse üle olevat vastutust.

Ennem, kui ministeeriumisse tööle tulin, töötasin advokaadina. Mul oli klient nimega Missenjov. Tema asi oli menetluses kestnud juba 5 aastat. Vara, arved olid kogu selle aja arestitud,

istungit polnud selle 5 aasta jooksul kordagi olnud. Kohus lihtsalt ei menetlenud tema asja. Oli vahetatud natuke kirju. Sai esitatud taotlusi, kirju kaebusi. Midagi ei juhtunud, toimus ainult üks eelistung. Toimus ka üks ekspertiis, aga asi kuhugi ei jõudnud. Möödus veel 2 aastat, lõpuks Missenjov läks hagejaga kompromissile, et lihtsalt oma elu edasi elada. Õiguspõhine riigis ei toiminud. Tegin kaebuse ka EIK-sse. Üks lahend, millele ka Kergandberg viitas, oli ka tehtud Missenjovi asjas. Eesti Riigis puuduvad mõistlikud kaitsemehhanismid menetlusosalistele. Eesti Riik pani toime Art 13 rikkumise ja see oli üks nendest lahenditest, kus EIK ütles, et eesti Riik rikub konventsiooni kas selles osas, et meil puuduvad menetluslikud lahendid menetlusosalistele, millega saaks sellistele olukordadele reageerida. Kohtunik lihtsalt ei menetlenud seda asja. Mis oli selle kohtuniku motiiv või mis need taustad olid, aga see on üks elust enesest juhtum.

Nüüd siis see kritiseeritud eelnõu riigikogu menetluses ongi sisuliselt euroopa inimõiguste konventsiooni täitmine. Võimalik, et see eelnõu mehhanism ei ole parim, aga see on igal juhul parem, kui mitte midagi. Missenjovil ei ole mingit kasu sellest, et ta sai nõuda väikest hüvitist EIK-lt. Kui justiitsministeerium ei võtaks vastutust, siis mitte keegi ei vastutaks mõistliku menetlusaja eest. Seetõttu ma määratlesin kohtualluvuse selliselt, et kohtualluvus hõlmab vastutust kõige selle eest, mis ei ole otseselt kellegi teise pädevuses. kui hakkasime välja selgitama olukorda kohtutes, siis selgus üks tõsiasi, et selline menetlusaja statistika osutus juhile illusiooniks. Üksnes see menetlusaja statistika oli kas tahtmatult või tahtlikult manipuleeritav. Pärnis alguses rääkis sellest KHN-is, siis mind piltlikult öeldes naerdi välja, sest kohtunikud ja kohus ju ei manipuleeri. Töötasime välja uue meetoodika, mis siis arvestaks ka neid menetlusasju, mis kohtunikul kapis seisavad, mida kohtunik ei lahenda. Uus meetoodika ühel poolt ei lase manipuleerida nendel asjadel, mis on asja sisse tulnud, mida kohus ei peagi olema lahendatud, aga teiselt poolt võtab see statistika ka selle arvesse, mis kohtunikul ka kapis seisab, näitab tegeliku reaalse pildi kohtust. sellest tulenevalt selgus, et Viru MK oli kriminaalmenetluse üldmenetluses keskmine menetlusaeg 918 päeva, Harju MK 729 päeva. 918 päeva on peaaegu 3 aastat ja see on veel keskmine kõikide asjade pealt. Kui öelda, et EIK-st on üksikud asjad tulnud ja see ei ole Eesti kohtusüsteemi probleem, siis see on jaanalinnu mängimine. Kui ikka siseriikliku statistikat vaadata, siis enamus on EIK kaasused. Tsiiviilkohtumenetluses olid asjad natuke paremad, keskmine arvestuslik menetlus oli 378 päeva ja 361 päeva. Tallinna Halduskohtus oli 218 päeva menetlusaeg. Tartus ja Pärnus olid näitajad peaaegu poole väiksemad.

Teine asi on maksekäsu asjade menetlusjõudlus, mis valmistab tõsist muret. Kohtusse saabus 2007 aastal 32 000 maksekäsu asja. Lahendada suudeti 10449 asja. Kolmas asi pole vast päris justiitsministeeriumi pädevuses, aga selgus et 16 aastat Eesti Vabariigi kohtusüsteemis leidis veel kolm kohtunikku, kelle nõue ei vastanud seaduse tasemele ja kellel oli vaja tõlki.

Rakendatakse sihtotstarbelise tulemuse instrumente esimese astme kohtutes. Tagant järgi seda hinnates, oli see midagi ootamatut ja innovaatilist kohtuesimeeste jaoks, et nad viisid selle teema kohtu üldkogude tasemele, mitte ei lubanud ainult eesmärke saavutada üksinda, raha vastu võtta, kokkuleppele alla kirjutada vaid need teemad räägiti läbi kohtute üldkogus.

Mis on kogu süsteemi probleem? Need on vanad asjad, mis lihtsalt seisavad kapis, mis tegelikult seda keskmist pilti näitavad väga halvasti.

Samal ajal hakkas justiitsministeerium koostama ja kohtunikonna siseselt avaldama eesmärkidele vastavat personaalstatistikat. Sisuliselt tõmbasime kapisisu kõigi ette laiali ja hakkasime looma makskäsu keskust selle juures.

Peamine väljakutse on efektiivne kohtuhaldus vs sõltumatus. Ükski hallatav süsteem ei saa olla haldajast sõltumatu. Haldaja ülesanne ongi tagada süsteemi toimimine. ma ei kujuta kuidagi ette, et kohus on justiitsministeeriumist sõltumatu kui ministeerium on samas seaduse järgi pandud kohtu haldajaks. Õiguspõhine peab olema sõltumatu, olen sellega nõus. Kohtuhalduse puhul peabki arvestama haldaja õigusemõistmise sõltumatusega ja see tähendab, et minimaalselt peab olema tagatud kohtuniku menetlusotsuse kujundamise vabadus ehk sõltumatus. Justiitsministeerium ei saa kohtunikult küsida ega ka kohtu esimehe kaudu kohtunikult küsida, miks sellises asjas või selles küsimuses niimoodi otsustati. See on miinimumstandart ja kui sellest läheb haldaja üle, on põhiseadust kindlasti rikutud. Igasse muusse valdkonda on haldaja põhjendatud vajadusel õigustatud oma pädevuse piires halduse üldiste eesmärkide nimel sekkuma. Muidu tal ei ole tegelikult mehhanismi, millega süsteemi toimimist tagada. Muidu tõmmatakse sõltumatusele müstiline loor peale.

KHN-is tõsteti üles ühiste kavatsuste protokollide teema. Õnneks see võeti heakskiitvalt lõpuks teadmiseks, aga justiitsministeeriumil ei jäänud muud üle kui ignoreerida põhjendamatut kriitikat, võtta teadmiseks ja üritada seda järgida.

Jäime endale kindlaks ja millised on siis tulemused täna?

Viru MK on keskmist menetlusaega 2 aasta jooksul lühendanud 38% kriminaalmenetlus üldmenetlustes, tsiviilmenetluses 35%

Harju MK on kahe aastaga tulnud kõige parema menetlusajaga kohtuks. Üldmenetlus kriminaalmenetluses 50% lühendnaud menetlusaegu, tsiviilasjades 42%.

Tallinna Halduskohus 27%, maksekäsu jõudlust on vahepeal suurendatud 628%. Juurde lisan veel selle, et kõik kohtunikud vastavad keele nõuetele.

Esseisvad väljakutsed.

Pärnu MK on toimunud menetlusaegade väike pikenemine. See ei ole küll veel katastroof, aga ikkagi tendents on negatiivne, sellega tuleb lähiajal tegeleda. Plaan on kohtu esimehega sellest eraldi vestelda sellel aastal. Sama tendents on ka Tartu MK-s.

Majandussurutise mõjude äramenetlemine.

Tsiviilasjade arv on kasvanud kuskil 15%, Harju MK-s kuskil üle 20%. See on teatud probleem ja sellele tuleb süsteemselt läheneda.

Uus kohtute infosüsteem.

Vana KIS on tehniliselt vananenud, tuleb välja arendada uus KIS ning selle arendamise ettevalmistamisega on hetkel alustatud.

Olen seda meelt eelkõnelejatega, et esimeeste tänane õiguslik juhtimisinstrument kohtunikku ähvardada distsiplinaarmenetlusega ei ole mõistlik. Peaksid olema kaasaegsed juhtimismehhanismid, millega kohtuesimees saab appi minna nendele kohtunikele, kes ise ei suudagi võib olla efektiivselt oma töökorraldust korraldada.

Lõpetuseks jõuame selle küsimuse juurde, et kas on ikka päris õige, et justiitsministeerium haldab kohtusüsteemi. Sest kui see nii oleks, siis justiitsministeerium ei haldaks kohtusüsteemi hambutult ja ta peab tugeva haldussüsteemi üles ehitama, aga justiitsministeerium on täitevvoim. Sellest tulenevalt oleme meie justiitsministeeriumis ühel seisukohal, et põhiseadusega kooskõlas olev haldusmehhanism oleks see, kui kohtusüsteem haldaks ennast ise.

E. Kergandberg: Hr M. Aavik, ma omaarust ei püüdnud mängida jaanalindu vaid rääkida täpselt temast. Minu teema oli selline: EIK kriitika versus kohtunik.

Minu positsioon oli järgmine: see kriitika, seal on väga vähe kaasuseid ja need kaasused on väga spetsiifilised. minu arusaam on niisugune, et väga problemaatiline on nüüd selle konkreetse Missenjovi kaasuse pinnalt minna selle Eesti kohtunikuvõi nende kolme kohtuniku juurde ja hakata neid nt kas või lahti laskma. See, mida Eesti riigis teeb Marko Aavik, justiitsministeerium, kogu EIK kriitika pinnalt, see pole õige. Probleeme pole ainult Missenjoviga, vaid nagu ma täna näen, ma olen kohtunik, ma pole ametnik. Ma ei tea, kuidas teil on lood statistikaga, ma ei peagi seda teadma ja mind ei huvitagi see. Kui teie leiate, et probleemid on tõsisemad, siis suurepärase ja reageerige. Minu arusaam on see, et see eelnõu on hambutu, see on näivus. Ma lihtsalt ei suuda neid mehhanisme hästi mõista. Kui teie mure on see, et te olete midagi ära teinud lihtsalt EIK jaoks, siis palun, aga ma kardan efektiivsuses. Mina olen olnud see kohtunik kriminaalkolleegiumis, kes on püüdnud pakkuda välja seda meedet, mida Strasbourg toetab. See mehhanism pole kohaldatav haldus- ja tsiviilmenetluses, aga ma ei ole ka haldus- ja tsiviilkohtunik.

Küsimusi ei ole.

11. Kohtuasutuse juhtimise ja kohtuniku sõltumatuse omavahelistest seostest. Haldus- ja maakohtute kohtuesimeeste arutelu

Juhib: **Väino Linde**, Riigikogu liige

V. Linde: Kuulates tänast tõsist arutelu, siis ega teil ka lugupeetud kohtunikud kerge ei ole. Efektiivne kohtuhaldus, tähtjad, meedia ja tähelepanu ning need kuluhüvitised.

Kuidas täna suudavad kohtuesimehed tagada selle asjaolu, mis kohtunikul kapis on. Kas kohtunik peabki oma organisatsiooni siseselt olema nii sõltumatu? Palun Villem Lapimaa.

V. Lapimaa: Tänaeid ettekandeid olen kuulnud hoolikalt. N. Aasa ettekandest panin kõrva taha kolm märkust:

1) prokuröri, kohtuniku, inimese tema töötulemuste mõõdetavusel ja hinnatavusel on teatud pingesuhe sõltumatuse põhimõttel. Seaduse järgi kohtuesimees tagab kohtus korrakohase õigusemõistmise ja teostab siis kohtus vastavat järelevalvet. Milles see järelevalve täpsemalt seisneb, millised on need hoovad, millised on need meetodid, kui kaugele ta võib minna, see on lahti kirjutamata.

2) pingesuhe sõltumatuse põhimõttega- olen oma praktikas üritanud võtta järelevalve teostamise osas aktiivse joone. Tõepoolest me tegeleme pidevalt, jooksvalt monitoorimisega, mis asjad meil menetluses on, mis tähtaegadel neid menetletakse. Meil on prioriteetsemad asjad, vähem prioriteetsemad asjad ja see järelevalve on toimunud rohkem suhtluse vormis, mitte mingisuguste ettekirjutiste või aruandluse vormis.

Siiani ei ole keegi teinud märkust selle kohta, et sa sekkud õigusemõistmisesse väidetaval järelevalve teostamisel. Kas on saalis, kes soovib öelda, et olen seda teinud? Ei ole, järelikult on kõik korras, aitäh!

V. Linde: Kuidas tagada head töötamisõhkkonda kohtukollektiivis? Sõna antakse Rubo Kikerpillile.

R. Kikerpill: Arvan, et kohtuesimehe roll avalikkuse ees on selline paleus kohtu südametunnistus, imidži looja. Olles staažikas kohtuesimees, siis põhimomendid on kõigepealt on organisatsiooni siseste reeglite kehtestamine, mis hõlmab siis alates kodukorrast kuni teatavate tavade ja ettevõtmisteni, mis ühes organisatsioonis on. Kindlasti on oluline jälgida koolitusi, loomulikult isiklik suhtlemine kõigi kohtunikega. Seda kunsti ei olegi vast nii lihtne edasi anda, kuidas see toimub, aga samas iga juht peab ise leidma sellise mooduse, kuidas jõuda iga kohtunikuni. Kui see on leitud, siis ei tõusetu küsimusi, kas olen rikkunud kohtuniku sõltumatuse printsiipi või mitte. Iga kohtunikule tuleb läheneda erinevalt. Olen seisukohal, et kolleegid tunnetavad seda vastutust ja seda rolli ühiskonnas ja teevad seda tööd Eesti vabariigi nimel. Mul ei ole etteheiteid oma kolleegidele ja me oleme õigel teel.

V. Linde: Praegu kehtivas kohtute seaduses ja enne jõule vastuvõetud seaduses, mis puudutab kõrgemate riigiteenistujate ametipalkade seadust, on säte mis ütleb, et I ja II astmete kohtuesimeestele makstakse lisatasu lisäülesannete täitmise eest. Pole aga ära toodud, kuidas kohtuesimees saaks edasi anda, mida seadus nõuab tema käest. Kuidas Harju MK sellega on toime tulnud?

H. Särgava: Arvan, et kohtuesimehe rolli võib isegi nagu poolitada. Iga kohtu esimehel on kohustus tagada oma kolleegidele võimalikult head töötingimused. Pean silmas seda, et oleks igal kohtunikul peaks olema piisavalt abilisi-konsultante, referente. Teine on nüüd siis järelevalve küsimus. Kuulates enne ettekandjatelt arenguvestluse teemat, lasin mõttest läbi, et tegelikkuses meie kohtus on arenguvestlus toimunud 9 kohtuniku osas. See ei tohi muutuda formaalsuseks ja kohustuslikkuseks. Julgelt võin öelda, et 99% minu kolleegidest ei vaja mingit järelevalvet või arenguvestlust. Nad annavad aru, mis tööd nad teevad. Selle vestluse kogemustest võin paari sõnaga öelda, et ühe endise kolleegi puhul, kui inimene ei taha kanda kohtuniku vastutust, siis vestle või räägi või anna talle abijõudu, mitte midagi ei muutu.

Kahe kolleegi suhtes, kui vestlesime, siis üks kolleeg, kes oskab oma tööd organiseerida, jagas nõuandeid, oli edasimineku silmnähtav. See järelevalve toimub ikkagi kohtuesimehe silmade läbi ja suhetes kolleegiga, millist järelevalvet ja millist abi keegi vajab.

V. Linde: Riigikohtu esimees oma ettekande lõpus ütles, et jälgi kolleegi, aita teda. Kas selle taustal Viru MK esimehel on ka midagi öelda. Kas see on nii katastrofaalne, kui mõni hetk tagasi sellest võis välja lugeda?

P. Gontšarov: Mina tahan kiita meie töökat kollektiivi. Viimasel ajal oleme sunnitud vastu võtma teatud ebapopulaarseid otsuseid. Olukorras, kus viimase 8 kuu jooksul on ¼ meie kollektiivist lahkunud erinevatel põhjustel, peame midagi kardinaalset ette võtma. Kolleegid on üles näidanud initsiatiivust. Tahan eriti tänada Kohtla -Järve kolleege, kes on ametist vabastatud kohtuniku jäägi omavahel ära jaganud. Mõni aeg tagasi käisin T. Ligi kutsel Montenegros projekti raames õpetamas Montenegro kolleegidele eelarve protseduuri kohtute jaoks ning kohtute haldust ja sõltumatust.

T. Ligi rääkis, kuidas tuleb varakult tuleb planeerida vakantsseks jäävate kohtade vajadust. Väga mitmete inimeste suhtes, kes lahkusid, oli 3 ootamatut lahkumist. See, millest rääkis T. Ligi, tundus minule teemana fantastika valdkonnast. Meie ootasime konkursside väljakuulutamist kuid.

V. Linde: Tartumaa on ainuke piirkond, kus on nii Riigikohus, kui ka ringkonnakohus. Kas see on aidanud Tartu Maakohtu esimehel oma rolli täita või vastupidi, et on neid ülevalt poolt vaatajaid rohkem kui tarvis on?

D. Kiidjärv: Ma ei usu, et tunneksin, et minu peal oleks rohkem silmi, kui teiste esimeeste peal. Kui halduse probleemist rääkida, siis on tundunud just nüimoodi, et kuna esimese astme kohus on ikkagi justiitsministeeriumi hallata, siis kes on seal Tallinna pool, et neil on veidi rasvasemad palada. Tegelikult see nüimoodi ikka olnud ei ole.

Kui rääkida tänasest temast, siis on palju huvitavaid mõtteid välja tulnud. Äkki vajaks hoopis esimees kõigepealt arenguestlust. Kui vaadata tagasi aega aastasse 2005, kui sügisel hakkasid valimised ja me pidime kandidaatidena igasuguseid esseesid kirjutama, siis peale seda kui käisime ära Inglismaal, on asjaga olnud jogg. Kohtu esimehed on jäetud oma pead. Kui lõin lahti Euroopa kohtunike konsultatiivnõukogu arvamuse aastast 2008, siis leidsin sealt sellise huvitava punkti 19, kus on väga ilusti kirjutatud, et kui me tahame midagi kohtuesimeestelt saada ja nõuda, siis süin on see ilusti lahti kirjutatud.

Minule oli ka üllatav üks justiitsimeistri kommentaar seoses selle viimase juhtumiga, kus ta ütles, et selline noor kohtuesimees sai paika pandud, kus üks tingimus oli see, et ta juuriks välja korruptsiooni Viru Maakohtus. Kas see oli valesti sõnastatud või mis, aga mina julgeksin küll öelda, et pole kuulnud seda, et kohtuesimeestele oleks antud kohustus välja juurida korruptsiooni.

V. Linde: Kohtu töö administratiivne korraldamine on vajalik, mis ka haakub kohtuniku iseseisva sõltumatusega. Mis sellest arvab pr Tamara Hristoforova Tartu Halduskohtus?

T. Hirstoforova: Tartu HK on kõige väiksem kohus vabariigis. Tuleme toime, menetleme mõistliku aja jooksul menetleme asju. Kappides, sahtlites meil vanu asju ei ole. Distsiplinaarmenetlust pole viimase 16 aasta jooksul kohtunike suhtes alustatud. Kui on hea kollektiiv, head kohtunikud, siis asjad ongi korras.

V. Linde: Kas on kellelgi küsimusi ettepanekuid? Küsiks in veel, et kas kohtuniku töö hindamise eesmärk tuleneb õigusemõistmise vajadusest või on ta praegu täitevvõimu korraldava võimu omakasulik soov?

H. Särgava: See ei ole kellegi omakasulik soov. Tõele au anda, inimesed pöörduvad kohtusse, sest kohut usaldatakse. Ei oleks meil menetluses nii palju asju, kui kohut ei usaldataks. Selge, et iga inimese jaoks on mõistlik tähtaeg erinevalt lahti mõtestatud ja iga pöörduja jaoks on tema probleem ja tema asi kõige tähtsam. Kuskil on mingi mõistlikkuse piir, mida ei tohi ületada. Aga samal ajal ei ole ka vähetahtis see, kas kohtunikkonnal on seda potentsiaali neid asju kõiki mõistliku ajaga ära arutada. Jagan ka eelkõnelejate seisukohta selles osas, et ei tohi eelistada kvaliteedile kvantiteeti, siis on asi väga halb. Kohtunike hulgas olevad vakantsed kohad tuleks kindlasti täita, seda näitavad juba arvud. Kui me hoiame kokku kohtunike palga poolelt, siis on päris selge, et inimeste ja huvide arvelt me kokku ei hoi. Need on parlamendi poolt vajalikud otsustused, kuhu poole meie riik siis läheb.

V. Linde: Sellega lõpetaksime meie tagasihoidliku etteaste.

M. Jõgeva: On aeg sõnavõttudeks.

D. Kiidjärv: Mind häiris see asjaolu, kui tutvusin Riigikogu kodulehega, et vaadata seda, mis seadusi on sel aastal hakatud menetlema. Üllatus, üllatus, lugemisele läks mitu kriminaalmenetluse ja karistusseadustiku muudatust ja nagu ikka ja paistab, et see hakkab tavaks muutuma, sest ma avastasin, et kriminaalmenetluse seadustiku muudatusega muudetakse ka teisi seadusi, ka tsiviilkohtumenetlust. esimehele tahetakse juurde anda neid hoobasid järelevalve teostamiseks. Miks ma seda teemat üldse räägin?. Sellepärast, et järjekordselt mina seda eelnõud ennem näinud ei ole. See eelnõu puudutab ka kohtu esimehi ja puudutab konkreetset ka kohtunike. Nägin, et välja oli toodud see asjaolu, et Riigikohus oli saanud saata oma arvamuse. Meie kohtule seda ei saadetud. Ma ei saa aru, miks muudetakse selliseid seadusi, mis on menetlusseadused, teiste seaduste varjus. Selline praktika peaks ikka ära lõppema täitevasutuste poolt, kes niimoodi seadusi muudavad, et me saame nendest teada siis, kui juba esimene lugemine on toimunud. See ei ole normaalne. Ma tegin kohe väljavõtted seaduse sätetest, kus kohtu esimehele antakse kohutavad hoovad hakata ise oma kolleegide asju lahendama. Kui minu poole pöörduakse, et see kohtunik viivitab asja lahendamise, et siis ma lahendan asja ise ära. Aga ma ei tea, mis siis minu asjadest saab? Süsteem on nii läbipaistmatu ja kuidas see hakkab teostuma, mina esimehena seda ei näe. Eeldatavalt võetakse see vastu ja hakatakse seda esimehelt ka nõudma. Tõmban paralleele sellega, et kohtu esimehed peavad lahendama tsiviilkohtunike taandusi, kriminaal- ja väärteomenetluses sellist asja ei ole. Mina tahan näha seda analüüsi, mis on selle tinginud, et see niimoodi oli.

Mul on üks probleem. Meil on üks inimene, kes esitab maakohtule kaebuse, siis meie maja kõik kohtunikud taanduvad. Mitte keegi kohtunikest ei ole nõus asja ära lahendama. Kaebajaks on selline inimene, kes on ennem nende peale kaebanud. Kas ma sunnin nüüd oma kohtunikke seda asja läbi vaatama, või saadan teisele kohtumajale ja kui kaugele üldse see ring minna võib.

Mured on ikka väga suured ja kui kohtuesimeestele antakse aga juurde neid hoobasid, siis kuidas see käima hakkab, seda me ei tea.

Kui Tartu MK rääkida, siis järelevalve töötab küll täiesti vajalikul määral. Ei saa öelda, et esimees ei ole teadlik, mis kuskil toimub, aga paraku selle järelevalve lõpuni viimine sõltub palju sellest, kas kaevatakse ja pöörduakse menetlusosaliste poolt kohtuesimehe poole või ei pöördata. On maakondi, kus ollakse nii tihedalt seotud-kohtunikud, prokurörid, advokaadid. Seal lihtsalt ei taheta üksteisele haiget teha.

Kas esimees peab hakkama iga signaali peale tegema revisjoni? Kui tuleb nüüd muudatus ja esimees peabki hakkama kaebusi läbi vaatama kiirendamise osas, siis millegi muuga ei olegi enam aega tegeleda. fakt on see, et kui selline säte tuleb sisse, siis kaebused tulevad. ka Riigikohus saab siis tööd juurde.

M. Aavik: Hr Kiidjärv, see eelnõu saadeti teie kohtule ja vähemalt 2 korda.

12. Kokkuvõtte kohtuniku töö hindamise aruteludest – kuidas edasi?

Priit Pikamäe, koolitusnõukogu liige (Lisa 9).

M. Jõgeva: Oleme jõudnud täna edukalt päeva lõpuni. Meie ees seisab veel üks väga tähtis ülesanne. Täiskogu peab vastu võtma otsuse järgmises sõnastuses:

Võttes arvesse

1) kohtunike täiskogu 9. veebruari 2007. a otsuse „Kohtusüsteemi arengu põhimõtted“ punkti 4, mille kohaselt põhiväärtusi järgiva ja korrakohaselt toimiva kohtusüsteemi arengu tagamiseks on muuhulgas vajalik süvendada selle enesekorralduslikku alget ning edendada kohtusüsteemi personalipoliitikat ja koolitust

ja

2) Euroopa Kohtunike Konsultatiivnõukogu (CCJE) arvamust nr 11 kohtuotsuste kvaliteedist,

saab tänaste ettekannete ja arutelude pinnalt täiskogu resümeerida kohtuniku töö hindamise osas järgmised teesid:

** Kohtuniku töö õiglane hindamine kolleegide poolt, lähtudes kohtuniku sõltumatusel, on eelkõige abistava iseloomuga, suunatud kohtusüsteemi edendamisele ja korrakohaselt toimiva õigusemõistmise arengu tagamisele.*

** Kohtuniku töö hindamise eesmärk on kohtuniku ametialase kompetentsi tõstmine.*

** Kohtunike koolitussüsteemi paremaks toimimiseks, kohtunike igakülgse professionaalse arengu ja jätkuva enesetäiendamise soodustamiseks on vajalik kohtunike personaalse koolitusvajaduse väljaselgitamine.*

** Hindamise meetodika töötavad välja kohtunike omavalitsusorganid ning esitavad selle arutamiseks kohtunike täiskogule.*

Hääletamisreegleid tutvustab Mari-Liis Lipstok.

Otsuse

poolt: 95 häält

vastu: 7 häält

erapooletuid: 11 häält

OTSUS ON VASTU VÕETUD.

Vastavalt kodukorrale võtab täiskogu oma avalikul hääletusel võetavad otsused vastu kohalviibijate häälteenamusega. (Lisa 10).

Päev lõppes 17.15

Margit Jõgeva
täiskogu juhataja

Piia Saar
protokollija

Reede, 12. veebruar 2010

Täiskogu istungi käik

Registreerunud on 131 kohtunikku.

12. veebruaril 2010 täiskogul osalenud kohtunike nimekiri lisatud protokollile. (Lisa 2)

Teised kohal viibinud: Tiiu Jervan, Jaan Kartau, Vello Lahtvee, Alli Lant, Jaano Odar, Ene Randmäe, Merike Toomet, Nele Parrest, Aare Pere, Timo Reinthal, Margit Vutt, Kätlin Juur, Tanel Kask, Külli Luha, Mari-Liis Lipstok, Kerdi Raud, Signe Rätsep, Kristel Siimul-Saar, Piia Saar.

II RIIGIKOHTU KOLLEEGIUMITE ETTEKANDED.

13. Tõnu Anton – Riigikohtu halduskolleegiumi esimees (Lisa 11)

M. Rask: Kas on küsimusi T. Antonile? Küsimusi ei ole.

14. Lea Laarmaa – Riigikohtu tsiviilkolleegiumi kohtunik

L. Laarmaa: Austatud kolleegid ja külalised! Peatuksin kõigepealt tsiviilkohtumenetlusel. Möödunud 2009. aasta tõi taaskord kaasa mahukad muudatused tsiviilkohtumenetluse seadustikus. tehti ca 400 muudatust, millest suur osa olid redaktsioonilised, aga oli ka olulisi muudatusi. Tunnustan kohtunikke selle eest, et seaduseandja ülikiire õigusloome, st seaduse jõustamine järgmisel päeval pärast selle Riigi Teatajas avaldamist ei toonud väljapoole nähtavalt kaasa suuri probleeme menetluse läbiviimisel.

Samas pole seadusandja vigadest õppinud. 1. jaanuaril 2010.a jõustus uus kohtutäituri seadus, mis võeti vastu 9. detsembril 2009 ja avaldati Riigi Teatajas alles 31. detsembril. Kohtutäituri seaduse rakendussätetega tehti muu hulgas väga mahukad muudatused. Pankrotiseaduses 151 muudatust ja täitemenetluse seadustikus 53 muudatust. Sellisel viisil seaduseelnõude jõustamise võimalikule vastuolule põhiseadusega juhtis tähelepanu Riigikohtu esimees oma 2009.a iga-aastases parlamendiettekandes, kasutades muu hulgas sõnu "selline asi ei tohiks iial korduda!". Kuid kordus siiski.

Loodan, et mahukad muudatused vähemalt tsiviilkohtumenetlusõiguses on nüüd minevik ning kohtud saavad stabiilsemas õiguskeskkonnas hakata ühiselt menetlusseadustikku "vormima" ja seda rakendama nii, et menetlusosalisele oleks tagatud ühesugune arusaam menetluse ülesehitusest ning kohtu ja nende endi menetlustoimingute võimalikest tagajärgedest. Ühtse praktika tagajana on oma roll ka Riigikohtul, kuid suures osas tuleb praktikat kujundada ikkagi maa- ja ringkonnakohtutel. Rõhutaksin ka seda, et ühtse menetluspraktika kujundamisel võib abi olla ka maa- ja ringkonnakohtute kohtupraktika analüüsist.

Mõned näited:

1) Jätkuvalt on aktuaalne ja ka oluline küsimus kohtuniku rollist menetluse juhtimisel. 2009.a novembris toimus ringkonnakohtute ja Riigikohtu ümarlaud, kus arutati muude küsimuste hulgas ka seda küsimust. Põhiline probleem on selles, millises ulatuses on kohtunikul õigus ja kohustus menetlusosalist menetluses suunata, kui aktiivne või passiivne peab kohtunik olema. Ideaalmudel oleks asjatundlik kohtunik, kes tagab pooltele nende vajalikul määral juhendamise ja kiire ja õiglase menetluse. Samas ei saa kohtunik asuda menetluses üht või teist poolt ülemäära ja erapoolikult toetama, mis võib viia kohtuniku taandamiseni. Märgin seda, et menetluse juhtimise ulatus on erinev hagimenetluses ja hagita menetluses, viimases kehtib sarnaselt halduskohtumenetlusega uurimispõhimõte. Siiski võib ka hagimenetluse kohta väita, et kohtuniku aktiivsem roll menetluse suunajana ja poolte asjatundliku juhendajana aitab kaasa kiiremale menetlusele ja õigemale lahendile.

2) Ei saa ka mööda minna riigilõivude, menetlusabi ja tsiviilasja hinna teemast. 2009.a 1. jaanuarist tõsteti teadaolevalt riigilõivud mitmekordseks. Julgen väita, et praegu kehtivad riigilõivumäärad võivad paljudel juhtudel takistada isiku põhiseaduslikku õigust kohtusse pöörduda.

Riigikohtu PSJV komisjon tegi hiljuti lahendi, milles leiti, et 75 000 krooni suurune riigilõiv hooneühistu üldkoosoleku otsuse vaidlustamise hagi eest ei ole proportsionaalne. Leian, et kuigi see lahend oli tehtud riigilõivu kohta konkreetsetes tsiviilvaidluses, milles hagi eesmärk ei olnud saada nn traditsioonilist varalist hüve, ei ole välistatud, et ebaproportsionaalne on 75 000 kroonine riigilõiv ka juhul, kui hageja eesmärk oleks nt tagasi saada 1 miljoni krooni suurune laen.

Minu arvates on ekslik justitsministeeriumi väide ühe seaduseelnõu seletuskirjas, et juurdepääsu õigusmõistmisele takistab hagihinna määramise meetoodika. Juurdepääsu õigusmõistmisele võivad takistada korduvalt tõstetud riigilõivumäärad, sest hagihinna määramise sätted annavad üksnes aluse riigilõivu leidmiseks riigilõivuseaduse lisas kehtestatud tabeli järgi. Riigilõivu suuruse hindamisel tuleb arvestada ka sellega, et TsMS § 180 kohaselt menetlusosalisele antav riigipoolne menetlusabi ei ole tegelikult reeglina abi, vaid laen. Üksnes mõjuval põhjusel (TsMS § 190 lg 7) võib kohus vabastada menetlusosalise menetluskulude kandmisest (nt riigilõivu tasumisest) lõplikult.

3) Peatun ka mõne sõnaga kohustuslikul kompromissil.

2006.a kohtute täiskogul avaldas Riigikohtu tsiviilkolleegiumi esimees arvamust, et "Kohtu kui õigusrahu looja rolli valguses tuleks eriti kvaliteetse lahendina hinnata kompromissi kinnitamise määrust." Nõustun selle väitega. Tsiviilkohtumenetluse seadustik annab kohtule laiad võimalused, kuid samas paneb ka kohustuse poolte kompromissile suunamiseks, kuni selleni välja, et kohus võib esitada pooltele kompromisslepingu projekti.

On toimunud ümarlaudasid muu hulgas ka selle teemal, milles peaks seisnema kohtu tegevus kompromissile suunamises. See teema seondub samuti kohtuniku aktiivsema rolliga hagimenetluses. On rõõm tõdeda, et juba järgmisel aastal pärast 2006.a TsMS jõustumist tõusis kohtulike kompromisside arv oluliselt. 2008.a oli kompromisside hulk 10, 70% ja 2009.a I poolaastal 10,4%. Seega stabiilne.

Järgnevalt räägiksin probleemsete võlgade menetlusest.

Tulenevalt majandussurutisest on märkimisväärselt kasvanud vaidluste arv, mis seonduvad majanduskäibes osalejate võlgnevustega. 2009.a suurenes pankrotiavalduste arv (2009.a I poolaasta 585, hagimenetluses 423 tsiviilasja), aktiivselt hakati kasutama värskest jõustunud saneerimisseaduse võimalusi ettevõtte saneerimiseks ning kasvanud on ka kohtutäituri tegevusega seotud vaidluste arv. Saneerimisseadus jõustus teisel jõulupühal 2008 a. Riigikohus on saneerimisseaduse tõlgendamisel teinud esimese lahendi. Vähemalt kaks lahendit ei saanud menetluluba.

Saneerimisseaduse põhiliseks mõtteks on tagada võlausaldajate huvide parem kaitse, kui see oleks võimalik ettevõtja pankroti korral. Siiski tuleb arvestada, et saneerimismenetluse eesmärk on ettevõtja tegevuse jätkamine. Riigikohus ongi leidnud, et saneerimismenetluses võivadki ettevõtja huvid olla mõnevõrra olulisemad kui võlausaldajate huvid. Samas ei saa saneerimismenetlus olla selline menetlus, milles ühte võlausaldajat eelistatakse teisele. Kui võlausaldajat on saneerimiskavas koheldud ebavõrdselt, on tal õigus kava vaidlustada ja kohus teeb vaidluse lahendamisel kava kinnitamise või kinnitamata jätmise kohta diskretsiooniotsuse. Diskretsiooniotsuse sisu saavad kõrgema astme kohtud kontrollida piiramatus ulatuses. Seega on saneerimisseaduse rakendamisel oluline roll maakohutel, milleks soovin jätkuvat indu.

Pankrotiseaduse sisulises osas tahan tähelepanu pöörata ühele aspektile: pankrotihalduri tasustamine (alates 1.01.2010). Tervitatav on tehtud muudatus, mille kohaselt on halduri tasu reguleeritud seaduses, sest senise korra vastavus põhiseadusega on kaheldav.

Küsimusi tekitab jätkuvalt haldurite tasustamise süsteem ja tasu suurus. Äärmiselt küsitav on halduri tasu määramine jätkuvalt lähtudes pankrotivara suurusest, mitte halduri töömahust. Miks peaks olema halduri tasu 5 miljoni krooni suuruse pankrotivara korral vähemalt 298 000 krooni?

Tõsi, kohus võib seda tasu vähendada, lähtudes halduri töömahust. tasusüsteemi ülesehitus võiski olla vastupidine, st tasud peaksid olema üldjuhul toimingupõhised ning kindlas seaduses sätestatud määras võiks olla haldurile tagatud teatud minimaalne nn baassissetulek. Kindlasti oleks see süsteem keerukam, kuid õiglasem. Kutsun teid üles hoolikalt analüüsima halduri tasu suurust eelkõige suuremate pankrotivara korral ja nõudma haldurilt konkreetsemaid aruandeid tehtud töö kohta.

Peatuksin ka täitemenetluse seadustikul.

Kohtutes on suurenenud ka täitemenetlusega seotud asjade arv. On näha tendentsi, et eelkõige kinnisasjade täitemenetlus muutub keerukamaks, muu hulgas selle tõttu, kuna müüdavat kinnisasja koormavad mitmel järjekohal olevad õigused ning müügist soovivad raha saada mitmed võlausaldajad. Toimus ka ühe grupi täitemenetluse alane koolitus. Loodan, et sellel osalenud said tõstatatud probleemidele ka vastused.

Diskussiooni väärrib ka sundtäitmise lubatavaks tunnistamise hagi teema, mille kohta on Rügikohus seni avaldanud arvamust, et selle hagi esitamise võimalust tuleks võlgniku kasuks pigem laiendavalt tõlgendada, eriti juhtudel, mil täitedokumentiks on notariaalne leping. Arvestada tuleb, et seadusandja lisab pidevalt TMS-i täitedokumente, mille korral on võimalik kohtust mööda minnes esitada dokument kohtutäiturile täitmiseks. Kohtutäituri seaduse eelnõu seletuskirjas põhjendas justiitsministeerium seda järgmiselt: " Kui laiendada notariaalsete lepingute ringi, mille puhul selge rahalise kohustuse mittetäitmisel saab sarnaselt hüpoteeklaenuga kohe täitemenetluse algatada, suureneb lepinguliste suhete usaldatavus ning väheneb kohtuvaidluste risk. " Kuidas on võimalik, et justiitsministeerium annab ametlikult teada, et kohtuvaidlus on risk?

Ka täitemenetluse teema juures ei saa mööda minna kohtutäituri tasu probleemist. Taas tekib küsimus tasu põhjendatusest teatud juhtudel. Arvan, et näiteks 300 000 kroonine tasu ei pruugi olla põhiseaduspärane tasu ka siis, kui kohtutäitur viib täitemenetluse nõ lõpuni läbi ja nõue rahuldatakse täielikult täitemenetluse tulemusel. 1. jaanuarist 2010 jõustunud kohtutäituri seadusega küll vähendati veidi kohtutäituri tasusid, kuid olulist sisulist muudatust ei toimunud. Tasusüsteemi tuleks täiendavalt analüüsida.

Pea veel oluliseks märkida, et 2009 aasta tõi kaasa uue töölepinguseaduse ja 2010 aasta toob kaasa uue perekonnaseaduse:

Uus töölepinguseadus jõustus 1. juuli 2009. Ringkonnakohtu praktika seonduvalt uue töölepinguseaduse kohaldamisega seni puudub. Maakohus seni tehtud kuues lahendis viidatakse üksnes TLS § 131 lg -le 2, st vaieldavas asjas kohaldub varasem seadus.

Mõned probleemid seoses uue töölepinguseadusega, mis võivad praktikas tekkida.

1) Kuivõrd TLS § 88 sätestab lahtise loetelu alustest, millal tööandja võib töölepingu töötajast tuleneval mõjuval põhjusel erakorraliselt üles öelda, siis tekib küsimus, millisele sättele viidata töölepingu lõpetamisel juhul, mida loetelu ei kata (kas üldiselt TLS § 88 lg-le 1?). See võib tekitada töötajale probleeme, sest töölepingu lõpetamise konkreetse aluse märkimine on oluline nt töötukassale, kes maksab hüvitist vaid teatud töölepingu lõpetamise alustel.

2) TLS § 88 lg 1 p 1 järgi saab tööandja töölepingu erakorraliselt üles öelda, kui töötaja ei ole pikka aega tulnud toime tööülesannete täitmisega terviseseisundi tõttu, mis ei võimalda töösuhet jätkata (töövõime vähenemine terviseseisundi tõttu). Töövõime vähenemist terviseseisundi tõttu eeldatakse, kui töötaja terviseseisund ei võimalda tööülesandeid täita nelja kuu jooksul. vanas seaduses täpsustas § 86 p 9 teise sättega (§107), kus kirjutati see täpsemalt lahti.

3) TLS § 89 reguleerib koondamist sätestades võimaluse korral teise töö pakkumise kohustuse ning kohustuse järgida võrdse kohtlemise põhimõtet, samuti seda, et töötaja esindajal ja alla 3-aastast last kasvataval vanemal on töölejäamise eelisõigus. Enam pole esitatud kriteeriume, mida arvestada töötaja koondamise kaalumisel(vana seaduse §99). tekib küsimus, kas see nii lihtne ongi, et sisuliselt ei mingit põhjendust, miks koondamise tõttu lõpetatakse tööleping just selle konkreetse töötajaga.

Nüüd veel peatuksin ka perekonnaseadusel.

1. juulist 2010 hakkab kehtima uus perekonnaseadus. Ei hakka esile tooma uusi põhimõtteid. Teeksin siiski paar märkust seoses eeskostega. Püütud on küll paremini lahendada eeskostja määramise küsimus. Kui ei leita eeskostjaks füüsilist isikut, võib kohus määrata eeskostjaks ka juriidilise isiku või kui ei leita viimast, siis valla-või linnavalitsuse. Probleemi näen selles, kuidas hakkab toimuma näiteks lapse või piiratud teovõimega täisealise isiku hooldus-või varahooldus. Eeskostja on eestkostetava seaduslik esindaja ja eeskostja ei või oma kohustuste täitmist panna kolmandale isikule. Kes on eeskostja ülesannetes näiteks vallavalitsuse ametnik. Kui ta pole seaduse mõttes kolmas isik, siis millal ja kas peab kohus teada saama ametnikust või töötajast, kes tegelikult eestkostetavaga tegeleb. Juhin tähelepanu ka kohtu ülesannete suurenemisele seoses järelevalvega eeskostja tegevuse üle. Kui varem andis nõusoleku tehinguteks vald, siis nüüd kohus. Nt vajalik on kohtu nõusolek teatud tehingute tegemiseks, raha paigutamiseks iga-aastane või iga kolme aasta järel aruande esitamine kohtule. Kui kohtule on seoses eestkostega antud täiendavad ülesanded, siis ühelt poolt usaldatakse kohut, kuid selleks, et töö ka vastavalt toimima hakkaks ja poleks formaalne, vaid sisuline, oleks hea kui juba täna oleks selge, kes lisaks kohtunikule hakkab jooksvalt nende küsimustega alates 1. juulist 2010 kohtutes tegelema.

Ja lõpetuseks, kas me seda soovisime või mitte. Nii toimub kohtu järelevalve all pankrotimenetlus, saneerimismenetlus, riigi õigusabi menetlus, varsti eestkoste toimimise menetlus, vahekohut abistav menetlus. Probleeme ja vastamata küsimusi on, kuid meie kohtunikud olemegi selleks, et neid lahendada.

Olgem heatahtlikud iseenda vastu ja austagem iseennast ja menetlusosalisi ning nende esindajaid. Ilma nendeta pole kohut ja kohtumenetlust.

Küsimusi ei ole.

15. Priit Pikamäe – Riigikohtu kriminaalkolleegiumi esimees (Lisa 12)

Küsimusi ei ole.

16. Kohtunike omavalitsusorganite valimisnimekirja tutvustus

Sõna antakse Mari-Liis Lipstokile, kes tutvustab hääletamiskorda omavalitsusorganite valimistel. Sekretariaat pitseerib valimiskasti. Kell 10.30 kuulutatakse välja valimised. Valimised lõppevad kell 11.00.

Kohvipaus kella 11.00-ni.

Jätkatakse päevakorraga.

III OMAVALITSUSORGANITE TEGEVUSE ÜLEVAADE 2006-2009

17. Kohtute haldamise nõukoda – Meelis Eerik (Lisa 13)

M. Eerik: Teatavasti ei oma kaasaja ühiskonnas suurt kaalu mitte faktid iseenesest, sest faktid on neutraalsed. Loeb see, millised tähenduse me ühele või teisele faktile anname. Ma räägiksin just täna tähendusest. Seetõttu viitan eelmise aasta faktilistele sündmustele üksnes tähenduste kontekstis. Püüaksime siis mõtiskleda, millist tähendust KHN omab ning millist tähendust ta peaks omama. Kohtute seaduse § 41 sätestab KHN pädevuse. KHN on täiskogu järel üks tähtsamaid kohtuhalduseid. Minu küsimus on selline, kas see ka tegelikult nii on? Kust tuleb initsiatiiv? Peamine initsiatiiv tuleb justiitsministeeriumist. See on igati loomulik. Peamiselt esitab ministeerium KHN-ile oma häid mõtteid kohtusüsteemi ja menetluse parandamiseks. Kuna olukord on viimastes ettepanekutes veidi halvenenud, tuleb teha uusi. Siiski kuulsime M. Aaviku ettekandest, et olukord on

paranenud tänu siis M. Aaviku järjekindlale tegutsemisele. Tundub, et ministeerium on enam-vähem nõus tunnistama, et kohtute infosüsteem enam ei eksisteeri. Paar aastat tagasi rääkisime kohtulahendite kvaliteedist, siis täna räägime kvantiteedist. Huvitav oleks minu jaoks, kui me paneksime mõlemad kokku, räägiksimegi kvaliteedist ja kvantiteedist koos. Nt reaalsus ongi see, kui kohtunikul tuleb teha esmaspäevaks neli otsust. Mitmel korral on tulnud initsiatiiv ka Riigikohtu esimehelt, kes on väljendanud kerivate probleemide kõrvalt vajadusel nendega tegeleda. Nt A. Pilve märgukiri KHN-ile tähelepanekutest menetluspraktikas, mille pinnalt loodi kohtumenetluse korralduse töögrupp. Nimetatud näitest on näha, et ka KHN liikmetel on võimalik esitada aruteluks probleeme. Seda on teinud ka kohtunikest liikmed. On esitatud konkreetseid ettepanekuid hääletamiseks. Samuti on täiendatud KHN-i päevakorda selliselt, et igas päevakorras oleks selgelt kirjas, kas üks või teine päevakorra punkt kuulub arutamisele või otsustamisele. Kõigil KHN-i liikmetel on võimalik mõjutada heas mõttes KHN-i tööd ja teema valik ei ole monopoliseeritud. Milline on siis otsustusprotsess? Me ei saa rääkida otsustustest sisulises mõttes ja kohtute omavalitsusest, kui tehtavad otsused on ettenähtavalt ühesuunalised. Viimase aasta faktoloogia pinnalt jõuan ma seisukohale, et otsustused KHN-is, ei ole ette nähtavalt ühesuunalised. Näiteks tootsin hääletuse 17.-18. septembril 2009 kohtute seaduse eelnõu andmisest parlamendile edasiseks menetlemiseks, kus hääled jagunesid pooleks ja määravaks jäi Riigikohtu esimehe hääl. Austatud kolleegid, nt teie käest olen ma kuulnud järgmisi küsimusi: Kas KHN-i liige peaks hääletamisel järgima oma sisemist paremat äranägemist või on tegemist mandaadiga ja esindusfunktsiooniga? Viimsel juhul tuleb arvestada ju esindavate tahtega.

Kas teie soovite teada, miks teie poolt valitud KHN-i liige ühel või teisel viisil hääletas? Praegu te seda ei tea, sest seda ei kajasta ka KHN-i protokoll. Samal ajal on sellel küsimusel ka mitu tahku-kas hääletamise avalikustamine toob kaasa ebavajaliku emotsionaalse pinget KHN-i liikmetele või ongi tegemist nii nimetatud vastutusega, mida see kohtunik vabatahtlikult juhtimisfunktsioone täitma asudes on enda kanda võtnud. Neid küsimusi me täna ei lahenda. Mõeldes viimase aasta peale, tundus nende küsimuste äramärkimine piisavalt oluline. Riigikohtu esimees rääkis oma 90. aastapäeva kõnes erinevates mõttemudelitest. Kuigi ma ei jaga ettekande konteksti Riigikohtu esimehega, viitan KHN-i otsustusprotsessi juures KHN-i mudelitele. Kohtunikuna me arutame mineviku sündmusi, me tegeleme faktidega. KHN-is tuleb aga otsustus teha kõikvõimalike reformide, pilootprojektide, eelarvetega, mis on oma mõjult tulevikku suunatud. Selline otsustavus on puhas spekulatsioon. Kui rääkida KHN-i liikme vastutusest teie ees. Kuivõrd tulevikku suunad jäävad tahes-tahtmata lahtisteks, määrab selliseid otsustusi tugevalt subjektiivne faktor. Millised on siis hoiakud KHN-is? Kas ollakse säravalt optimistlik või reserveeritult konservatiivne. Need hoiakud on teie poolt kujundatavad. Kas me soovime elada pidevalt reformis või soovime teha rahulikult tööd? Vaadeldes tulevikku suunatud otsustusprotsesse hakkavad KHN-is välja kujunema teatud hoiakud. Mitmete probleemide lahendamiseks on moodustatud töögrupid. Nt kohtumenetluse korralduse töögrupp, koormuspunktide komisjonid jm. Need töögrupid tegelevad lahendatavate küsimustega põhjalikumalt ning reeglina jõuavad siis ettepanekuteni. Kui töögrupp ei ole jõudnud konsensusliku seisukohani, on raskusi töö tulemuste kinnitamisega KHN-is ja vastava otsuse vastuvõtmisega. Näitena toon koormuspunktide komisjonid, kus halduskohtumenetluses on jõutud konsensuseni. KHN-i liikmetel ei ole põhjust vastu olla lahendile, mida peavad õigeks spetsialiseeritud kolleegid. Võrdlusena tootsin aga tsiviilkohtumenetluse töögrupi töö, kus ei ole jõutud sellisele selgele seisukohani ja mille kinnitamine on olnud KHN-is problemaatiline. Siit jõuamegi töögruppide märksõnani. Rõhutaksin töögruppide tähtsust ja tähendust. Sellega on KHN-i liikmed kokku puutunud, et kas esitada istungil detailsed märkused mõne küsimuse kohta või jääda põhimõttelisele tasandile. Viimasel juhul on probleem selles, et saatan peitub detailides. Paratamatult jõuan ma seisukohale, et KHN ja tulevikus ka võib olla kohtute nõukogu, jääb siiski põhimõtteliste küsimuste otsustajaks. Detailse töö peakski ära tegema kohtunikest, või mitte ainult kohtunikest koosnev töögrupp, kes peab oma selge seisukoha KHN-ile esitama.

Tagasi jõudes vastutuseeni, siis kui me nüüd teaksime, kes ja kuidas on hääletanud, siis kas me teame, et miks nii on hääletatud. Hea näitena tootsin KHN-i mõningase praktika, kus lisaks hääletamisele on iga liige öelnud lühikese põhjenduse, miks ta nii otsustas. Sellist praktikat võiks ka arendada. Probleemiks on aga, et meil ei ole aega kõiki kuulata ja otsustusorgan ei saa olla üks lõputu jututuba. Kuidas siis leida tasakaal nende kahe väärtuse vahel? Sellele mina praegu vastata ei saa.

Aasta pärast tuleb valida uus KHN. Rõhutaksin selle valiku kaalukust ja tähendust.

Küsimusi ei ole.

18. Kohtunike distsiplinaarkolleegium – Harri Salmann (Lisa 14).

Küsimusi ei ole

19. Koolitusnõukogu – Margit Jõgeva.

M. Jõgeva: Koolitus on üks kohtuniku sõltumatuse tagatisest, vahend mis aitab kohtusüsteemil olla täisväärtuslik kolmas võimuharu ning talle pandud ülesandeid ja kohustusi täita. Koolituse tähtsus on just kõige suurem esimese astmete kohtute jaoks. Esimese astme kohtutes lahendatakse kohtuasju suurem osa lõplikult. Mida efektiivsemalt töötavad esimese astme kohtud, seda kõige efektiivsem on kogu kohtusüsteem. Alates 1. jaanuarist 2009 tegeleb kohtunike koolitamisega Riigikohtus, kus on loodud eraldi kohtunike koolitusosakond. Seoses koolitusfunktsiooni üleminekuga Riigikohtusse võib positiivse külje pealt välja tuua võimaluse kasutada Riigikohtu laiemaid analüütilisi ressursse õigusteabe osakonna näol. Õigusteabeosakonna poolt tehtud kohtupraktika analüüs aitab koolitust ning koolitusvajaduse väljaselgitamisel kui ka koolituse mõju hindamisel juures. Andes hinnangu õiguskeskuse likvideerimisest tulenenud muudatustele kohtunike koolituste korralduses, tuleb koolitussüsteemil on käesoleva ajani toimunud tõrgeteta. Koolitussüsteemi tugevusteks on aastate jooksul sissetöötatud töökorraldus, koolituse põhinemine koolitusnõukogu poolt heakskiidetud koolitusstrateegiale, iga aastane aruandlus koolitusnõukogule ja stabiilne rahastamine viimaste aastate jooksul. Kohtunike koolitussüsteem järgib jätkuvalt rahvusvaheliselt tunnustatud täiendkoolituse tsüklist mudelit, so siis koolitus vajaduse välja selgitamine, koolituse planeerimine, koolituse läbiviimine ja koolituse mõju hindamine. Koolitusüksuse paiknemine kohtusüsteemi juures ja tihe seotus kohtu igapäeva tööga tagavad kõige paremini kohtunike vajadustele vastava koolitussüsteemi jätkuva arengu. Praegune süsteem on tihe ja paindlik ning suudab tagada praktika läheduse. See, et koolitus on Riigikohtu juures, on eraldi probleem, aga ma loodan, et see on ajutine, sest nagu konsultatiivnõukogu on arvamusi andnud, et koolitusega ei tohiks see tegeleda, kes määrab kohtunikele distsiplinaarkaristusi. Loodan, et see probleem ka tulevikus laheneb. Riigikohtu praktikast tutvustavad koolitused on jätkuvalt populaarsed. Kohtunikud on märkinud, et suure töökoormuse tõttu on neil keeruline ennast Riigikohtu praktikaga kursis hoida. Seepärast ongi Riigikohtu lahendeid kajastavad koolitused väga kasulikud. Lisaks õiguskohtusele, on nõrkeid oskusi puuduvad koolitused. Kohtunikud on mitme aasta vältel saanud vastavalt vajadusele külastada mediatsiooni- ja psühholoogiaalaseid koolitusprogramme. Koolitusi saab läbi viia mitut moodi. Ootuspärased ning rahaliselt odavad on loengud, kus saab teavet jagada kas või saajale kuulajale korraga. Samas on kaasaegne õppimisteadus jõudnud selgele arusaamisele, et koolituse efektiivsuse garantiiks on koolitusel osalejate aktiivne kaasamine õppeprotsessi. Seetõttu ongi eelistatavad väiksemad õppegrupid, kus koolitavad pole passiivsed pealtkuulajad, vaid aktiivsed osalejad. Nii on kohtunike seal järjest populaarsemad ümarlause koolitused ja kaasuspõhine diskussioon, kus igaüks saab küsida ja ka oma arvamust avaldada. Sellistel aktiivkoolitustel on ka õppuri enda vastutus suurem. Koolituse kasuteguriks on õppuri enda panus. Lisaks auditoorsele õppele on kohtunike koolitusel olulisel kohal kirjalikud õppevahendid ja e-õppeprogrammid. Viimastel aastatel on osadel kohtunikel võimalus osaleda koolitusüritustel välismaal. Koolitusaruanded on kätte saadavad kohtunike koolituse kodulehel. 2006 aastal saime me Euroopa Kohtu kohtunike koolitusliikmeks. Sooviksin juhtida tähelepanu ka mõnedele muret tekitavatele tendentsidele seoses koolitusega. Üheks probleemiks on kohtunike väike osalemismäär koolitusel. Pole harvad juhtumid, kui koolituseks registreerunud kohtunikud ei tule kohale ja mitte ilmumise põhjust pole ka eelnevalt teatanud. Samuti tühjeneb koolituspäeva jooksul saal osaliselt olulisel määral. Olukord on muret tekitav. Koolituspäev on organiseeritud heal tasemel, kohtunikud on ise seda koolitust soovinud, koolitajad on oma eriala tippspetsialistid ja koolituspäeva ülesehitus on huvitav. Kui koolitusele 29-st registreerunust tuleb kohale ainult 18 ja päeva lõpuks jääb alles ainult 7 osalejat, siis on see muret tekitav. Koolituse

korraldamise juures peab arvestama ka rahalise küljega. Olukorras, kus koolitused on kohtunikele tasuta, on distsipliini muutmine pikaajaline töö. Kindlasti jätkab koolitusnõukogu kohtute esimeeste teavitamist koolitustel osalemiste ja mitte osalemiste osas.

Teiseks oluliseks probleemiks on kohtunike vähenenud aktiivsus koolitusküsimuste kaasa rääkimisel. Koolitusvajaduse väljaselgitamisel on oluline kohtunike endi arvamus. Kes siis veel, kui kohtunik ise peaks olema oluline otsustaja kohtunike koolituse teemal. Selleks saadetakse igal aastal koolitusprogrammi dokumendid kommenteerimiseks ja ettepanekute tegemiseks. Koolitusprogramm saab parem, mida rohkem kohtunike on nõus koolitusküsimustes kaasa rääkima ning ettepanekuid tegema. Paraku teevad seda ainult osa kohtunistest. Kuivõrd parimaks lektoriks kohtunike koolitusel on teine kohtunik, siis ei peaks kohtunikkonna panus piirduma vaid koolitussoovide esitamisega. Usun, et kohtunikukond on tänulik neile kolleegidele, kes ise koolitajatena üles astudes on nõus oma väärtusi jagama.

Enesetäiendamine on tõsine ja väga vajalik tegevus. Hoolimata suurest töökoormusest tuleb koolituse jaoks aega võtta. Õppimine on investering, mis tasub hiljem kordades ära. Koolitusnõukogu on kinnitanud oma uue kohtunike koolitamisstrateegia aastateks 2010-2015. Siin kohal toon välja olulisemad eesmärgid:

- a) Kohtuametnike koolitus tuleb ühendada kohtunike koolitussüsteemiga
- b) Suuremat tähelepanu tuleb pöörata koostöö tihendamisele kohtu juhtidega kohtu koolituskava juhtimise, täitmise, korraldamise ning kontrollimise osas.
- c) Suuremat tähelepanu tuleb pöörata kohtunike kandidaatide ja noorkohtunike koolitamisele.
- d) Uue strateegia puhul pööratakse rohkem tähelepanu kohtupraktika analüüsi kasutamisele koolitus tegevuses.

Kokkuvõtvalt on hea meel kogeda viimaste aastate kohtunike koolituse kvaliteet on arenenud stabiilselt tõusujoones. palju on tehtud, mitmed väljakutsed on veel ees. Seniste saavutuste üle võib uhkust tunda. Soovin tänada kõiki kolleege koolitusnõukogust ja Riigikohtu koolitusosakonna töötajaid.

Küsimusi ei ole.

20. Kohtunikueksamikomisjon – Peeter Jerofejev.

P. Jerofejev: Valitseva kohtunikueksamikomisjoni esimehe H. Kirise palvel teen ettekande kohtunikueksamikomisjoni töö perioodi eest 2006- 2009. Koosseis on kümne liikmeline. Kuus liiget on kohtunikud igast kohtu astmest. Harju MK on Katrin Saar, Tartu Halduskohtust on Mai Saunanen, Tallinna Ringkonnakohtust Lauri Madise, Tartu Ringkonnakohtust Andra Pärsimägi, Riigikohtust Hannes Kiris ning Peeter Jerofejev. Õnneks meil on olemas ka välisliikmed: TÜ õigusteaduskonnast Jaan Ginter, justiitsministeeriumist Stella Johanson, advokatuurist Andrus Lillo, prokuratuurist Inna Omblar.

Sellel neljal aastal on peetud istungeid 34. Suur hulk istungeid sai peetud ka e-istungina. Selle aja jooksul korraldati kohtunike eksameid. Neid siis korraldati 28-le kandideerijale. Vabastamise küsimusi arutati 7-l korral. Selle aja perioodil kuulutati välja 12 konkursi 24-le kohtuniku kohale, nendest 7 ringkonnakohtus, ülejäänud esimese astme kohtutes. Siiani on neist täidetud 20, neljale kohale praegu konkurss veel kestab. Pean silmas 2009, sest aastal 2010 teatavasti kuulutati järgmine konkurss. 24-le kohtuniku kohale esitati 95 avaldust. Suurima konkursiga on olnud konkursid Tallinna Ringkonnakohtusse. Viimasel konkursil oli 9 avaldust ühele kohale.

Seaduse järgi KEK kontrollib kandideerijatelt õiguslaseid teadmisi. Eksam koosneb kirjalikust ja suulisest osast. Kirjalik osa on kaasuste lahendamine tsiviilis, halduses ja kriminaalis. Kandideerija, sõltuvalt sellest, kuhu ta tööle tahab minna, saab valida, sest kõiki kolme tegema ei pea. kaasuste lahendamine toimub kahel päeval ja iga kaasuse lahendamiseks on ette nähtud 5 tundi. Kätte antakse toimik elust enesest. Tegu ei ole originaaltoimikuga, see kopeeritakse, pannakse kaante vahele. Püütakse teha, et kõik oleks võimalikult realistlik. Hindamine toimub selliselt, et 10 eksamikomisjoni liiget saavad need eksamitööd, mis ei ole nimelised, vaid numbriga, et vältida mingisuguseid soosinguid. Iga kaasuse lahendamise eest on võimalik saada maksimaalselt 5 punkti. Ei

hinnata seda, kas kohtuotsus on õige, vaid ikka selgust, argumentatsiooni, põhjendatust, faktid ja ka kohaldatavad õigusnormid.

Suulises osas, kutsutakse kõik vestlusele ja seal antakse viis küsimust. Vestluse käigus, siis ka esitatakse küsimusi, mis peaks nagu paljastama kandideeri isikuomadusi. Samuti peame hindama ka usaldusväärust.

Mis puudutab kohtuniku kandidaati, siis sellel perioodil kuulutati välja kokku viis konkurssi. Nendest neli toimusid aastatel 2006-2007. 2009 aasta lõpul kuulutati konkurss kolmele kohtuniku kandidaadi kohale. minu andmete järgi siis see konkurss ka kestab. 2010 kui kuulutati välja kuuele kohale konkurss, siis on tekkinud nüüd olukord, kus kohtuniku kandidaate ei jätku. Tegelikult oli vahepeal hoopiski olukord, et üsna must perspektiiv tekkis nendel, kes kandideerijad olid. Nad olid küll kõik edukalt ära sooritanud, aga kohti ei olnud. Siis on ju arusaadav, et mida sa ikka kuuludat välja konkursi, kui tegelikult ei olegi perspektiivi. See on selline mõttekoht, kuidas leida see optimaalne variant. Me saame ka ettevalmistusteenistusest ka vabastada.

Sellel perioodil esitati ka kaks kaebust KEK-i otsuste peale. Aastal 2008 esitati üks kaebus ja see rahuldati. See isik, kes kohtuniku eksamit tegi, peab tal olema tagatud elektrooniline juurdepääs Rügi Teatajale ja kohtulahenditele ja ühel hetkel eksami ajal see ütles üles. See on selle asja põhisisu. Teine kaebus tuli 2010.a aga üldkogu lahendab veel seda. Täna tähelepanu eest!

Küsimusi ei ole.

21. Kohtunikuabiexami komisjon – Ele Liiv (Lisa 15)

Küsimusi ei ole.

22. Prokuröride konkursi- ja atesteerimiskomisjon – Teet Olvik (Lisa 16)

Küsimusi ei ole.

23. Prokuröride distsiplinaarkomisjon – Andrus Miilaste.

A. Miilaste: Tahan tänada teid kõiki usalduse eest. Olete usaldanud mulle sedavõrd tähtsa asja nagu prokuröride distsiplinaarkomisjonis kohtunikonna esindamine.

Prokuröride kohta distsiplinaarasju on algatatud täpselt viis, so perioodis 2006-2009. Kahetsusega pean tunnistama, et kõik need komisjoni ees olnud isikud on kahjuks naissoost. Üks karistamine, mis toimus 2006.aastal oli põhjuseks liigne kiirustamine prokuröri poolt. Kahtlustatava väljakutsumata jätmine, teatavate toimingute tegemine, asjas advokaadi määramine, kus advokaati ei olnud vaja määratagi. See liigne kiirustamine viis selleni, et ta sai rahalise karistuse palga vähendamisega 25%. Järgmise rikkumisena oli asjaolu, kus prokurörina töötav isik vaatas elanike registrist kõrge riigiametniku andmeid. Ettepanek oli, mitte nimetatud prokuröri karistada.

On olnud ka juhtum, kus registritesse sissepääsemiseks kas on oma paroolid ununenud, küsib kolleegi käest parooli, mida ka kolleeg teeb. See isik toimetab siis oma kolleegi parooliga teatud aja jooksul ja mingil hetkel läheb selle parooliga kinnistusametisse ja vaatab sealt oma venna kinnistute arvu. Aga ta teeb seda ju teise kolleegi parooliga ja jagab seda infot vennaga. Siis selgub, et see firma, mida tema vend juhib, on selline taust, mille vastu tunnevad huvi uurimisorganid. Sealt omakorda tulebki see asi välja. Komisjonis jagunesid häälde kaheks ja otsustavaks on komisjoni esimehe hääl, siis esimees vabastas selle tubli kolleegi karistusest. Arutusel on ka olnud sellised asjaolud, kus prokurör ei tule otsuse kuulutamise juurde. Süüdistuse arutamine toimus Pärnus ja prokurör oleks pidanud siis Tallinnast tulema sinna hommiku kella 8.30-ks, et ära kuulata resolutiivosa. ta leppis kokku kohtuga, et ta ei tule. Tal on muud töö ülesanded ja tal pole mõtet sõita 100 km. Probleem tuli sellest, et ajakirjandus oli kohal.

Kohtuniku roll distsiplinaarkomisjonis on pigem tasakaalustav. Täna teid veel usalduse eest!

Küsimusi ei ole.

24. Advokatuuri kutsesobivuskomisjon – Koidula Laurisaar (Lisa 17)

M. Rask: kuidas oleks võimalik advokatuuri kutsesobivuskomisjonis selekteerida need väärivad ja ka kohtunikuks sobivad inimesed välja ja suunata nad õigele teele? Kas see on teoreetiliselt võimalik?

K. Laurisaar: Kui tuleb vandeadvokaadi eksamile taotleja, siis küsitakse tema käest, miks ta just valis vandeadvokaadi kutse. Kõik nad vastavad, et advokaadi töö on just kui huvitavam, kui prokuröri või kohtuniku töö.

Küsimusi rohkem ei ole.

25. Advokatuuri aukohus – Indrek Parrest (Lisa 18)

Küsimusi ei ole.

Sõnavõttud on lõppenud.

M. Rask: Kogu korralduslik pool on päris keeruline, logistiline ülesanne. Täna kõiki osavõtjaid. Järgmine täiskogu istungi aeg on **10.-11. veebruar 2011. a.** Kõik ideed ja mõtted on võimalik kirja panna ja Riigikohtusse saata.

Kuulutatakse välja omavalitsusorganite valimistulemused. (Lisa 1)

Kohtunike IX täiskogu lõppes kell 13.45.

Märt Rask
täiskogu juhataja

Piia Saar
protokollija